

ལྷ་ཁང་དགོན་སྡེ་ཚུ་ནང་གི་ནང་རྟེན་ཚུ་ཅན་

ཚུ་བདག་འཇིན་ཐབས་ཐངས་ཀྱི་ལག་དེབ།

A HANDBOOK

**HOW TO TAKE CARE OF SACRED
OBJECTS IN THE MONASTERIES**

Publisher: Friends of Bhutan's Culture and the Getty Foundation

This book was developed and published by the Textile Conservation Training Workshop Phase III, and organized by the Textile Museum, Thimphu. It was published under the auspices of the Friends of Bhutan's Culture, USA, with funding from the Getty Foundation, USA.

First Edition: February 2008

Consultant: Julia M. Brennan

Layout, Design and Illustrations: Pema Tshering, Dorji Wangchuk and Gelay Jamtsho, (*VAST*) *Volunteer Artists Studio Thimphu*

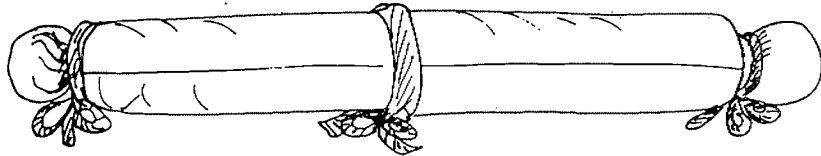
Translation: Kuenga Lhendup, RTA, Thimphu

Printer: Kuensel Corporation, Thimphu, Bhutan

© Friends of Bhutan's Culture and the Getty Foundation

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means without prior consent of the copyright owner.

ལྷ་ཁང་དགོན་སྡེ་ཚུ་ནང་གི་ནང་རྟེན་ཙུ་ཅན་ཚུ་བདག་འཛིན་ཐབས་ཐངས་ཀྱི་ལག་དེབ།

A HANDBOOK

HOW TO TAKE CARE OF SACRED OBJECTS IN THE MONASTERIES

རྒྱལ་ཁབ་སྤྱི་དང་ཕྱེ་བྲག་དཔལ་འཕྲུག་པའི།

སྤྱི་ཐང་སྒྲ་བྲས་ལ་སོགས་ཕྱིན་ཅན་རྣམས།

མི་ཉམས་ལོང་འཕེལ་ཉམས་པ་གསོ་བའི་ཐབས།

ལག་དེབ་འདི་ནང་ཡོད་པས་གཟིགས་སྤྱད་གསོལ།

ལྷ་ཁང་དགོན་སྡེ་ཚུ་ནང་གི་ནང་རྟེན་ཙུ་ཅན་ཚུ་བདག་འཛིན་ཐབས་ཐངས་ཀྱི་ལག་དེབ།

བྲིས་མི་ སྤེལ་ཆུལ་ཡོངས་འགྲེམ་སྟོན་ཁང་ནང་ལས་ རྡོ་རྗེ་དབང་ལྷག་དང་ཀ་ལྷ་ལོག་ལ།

ཐེམ་ཕུ་ཐགས་རིགས་ འགྲེམ་སྟོན་ཁང་ནང་ལས་ སང་གི་ཏྲ་གུ་རུང་དང་ དར་གོ་སྤྱིད་ཐལ་ ཀྱན་བཟང་ ཆོས་སྟོན་
ཆོ་དབང་བཟང་མོ་ དེ་ལས་ ཆོ་རིང་དཔལ་སྟོན།

བགྱིས་བསྐྱང་སྟོང་མཆོ་དགོན་པ་ལས་ དབུ་འཛིན་ཆོ་དབང་དང་ སྟོབ་དཔོན་ ཆོ་རིང་ དེ་ལས་ ཆོ་རིང་རྒྱལ་མཆོན་
ཀྱན་དག་འཁོར་བུ་དང་ བསོད་ནམས་ཆོ་རིང་།

རྟ་མགོ་ བཤད་གྲ་ལས་ སྟོབ་དཔོན་དག་དབང་བསྟན་རྒྱས་དང་ སྟོབ་དཔོན་མཆོ་སྤྱིས་རྡོ་རྗེ།

གྲོང་གསར་རྫོང་ནང་ལས་ སྟོབ་དཔོན་བསོད་ནམས་རྡོ་རྗེ་ བགྱིས་དཔལ་ལྷན་ དང་ དབང་གཤམ།

ཐེམ་ཕུ་བགྱིས་ཆོས་རྫོང་ནང་ལས་ སྟོབ་དཔོན་ཆོ་རིང་རྡོ་རྗེ་དང་སྟོབ་དཔོན་ཕུན་ཆོག་ལ།

ཡུ་ཨེས་ཨེ་ལས་ ཐགས་རིགས་ཉམས་སྤང་པ་ སྦྱ་ལི་ཡ་ བྲེན་རྒྱ།

པར་རིས་དང་བཟོ་བོད་ཏེ་ བསྟན་སྡེ་ཆོན་ནང་ལས་ པད་མ་ཆོ་རིང་ རྡོ་རྗེ་དབང་ལྷག་དང་ དགོ་ལེགས་རྒྱ་མཆོ།

རྒྱ་རྒྱུ་འབད་མི་ ཀྱན་དག་འཁོར་བུ་གྲུབ། རྒྱལ་འཛིན་ཐགས་རིགས་སྟོབ་སྡེ།

A HANDBOOK
HOW TO TAKE CARE OF SACRED OBJECTS IN THE MONASTERIES

Text

Dorji Wangchuk and Kamal Pokwal , *National Museum, Paro*
Sangita Gurung, Dago Sithey, Kunzang Choden, Tshewang Zangmo ,
Tshering Pelden, *The Textile Museum, Thimphu*
Uzen Tshewang and Lopen Tshering, Lopens Tshering Gyeltshen, Kuenga
Norbu, Sonam Tshering, *Tashigang Hongtsho Goempa*
Lopeng Ngawang Tengye and Tshoki Dorji, *Tago Shedra*
Lopeng Sonam Dorji, Tashi Pelden, Wangda, *Trongsa Dzong*
Lopeng Tshering Dorji and Phuntsho, *Tashichoedzong, Thimphu*
Julia M. Brennan, Textile Conservator, *USA*

Illustrations, Design and Layout

Pema Tshering, Dorji Wangchuk and Gelay Jamtsho,
(VAST) Volunteer Artists Studio Thimphu

Translation

Kuenga Lhendup, *Royal Textile Academy*

TABLE OF CONTENTS

- ༡ སྔ་བརྗོད་དང་འོས་ཏེ། (བྲིས་མི་ སློབ་དཔོན་དག་དབང་བསྟན་ཀླུ་ས་དང་ སློབ་དཔོན་མཚོ་སྤེན་འཇམ་མེད་)
- I. Preface/Introduction (*by Lopen Ngawang Tengye and Lopen Tshoki Dorji*)
- ༢ རྒྱལ་ཁབ་སྤྱི་བཙུན་ རིམ་ལེན། (བྲིས་མི་ སྤྱི་ལོ་ཡ་ ལེམ་ བློ་འཇམ་མེད་)
- II. Background and Acknowledgements (*by Julia M Brennan*)
- ༣ བཀག་ཐབས་གྱི་ཐོག་ལས་ཉམས་སྲུང་འབད་ནི་དང་ཅ་ཆས་བདག་འཛིན་འབད་ཐབས་གྱི་འོས་ཏེ།
- III. Introduction to Preventative Conservation and Collections Care
- ༤ གཙང་སྤྱི་ཐོག་ལས་ཁྱིམ་གྱི་འཛིན་སྲུང་འབད་ཐབས།
- IV. Good Housekeeping – Cleanliness
- ༥ ཅ་ཆས་ཕུ་ཅན་ཚུ་བདག་འཛིན་དང་སྤྱོད་འབད་ཐབས།
- V. Handling and Moving Sacred Objects
- ༦ མཛོད་ཁང་།
- VI. The Store
- ༧ མཐའ་ལོཾ་དང་གནམ་གཤིས་གནས་སྤངས་ དེ་ལས་མེད་འབྲུག།
- VII. The Environment / Weather, Light and Insects
- ༨ སློབ་ཕྲུ་གྱི་སྤྱི་བཙུན་ མེ་སྤྱི་བཙུན་ ལུ་ཐིག་འཛུགས་ནི་ དེ་ལས་ འབྲུག་དང་གྱི་ཅི་གི་གཞོན་གྱི་མེ།
- VIII. Emergency! Fire! Water Leaks! Insect and Rat Infestations!
- ༩ ཉམས་སྲུང་གྱི་དོན་ལུ་གཞི་རྒྱུ་ཐབས་ལམ།
- IX. Conservation Treatments: A Basic Approach

༡༠ ལྷ་མཚན་དང་མཐོང་གྲོལ་ཚུ་སྒྲིལ་མངས་དང་བསྐྱུང་སྟེ་བཞག་མངས།

X. How to Roll and Store Thangkas and Thongdroels

༡༡ ཞབས་ལྷམ་དང་རྒྱལ་ལྗེ་ལས་ ལྷོ་དང་རྒྱ་ཁྱོན་གསུམ་ཡོད་པའི་ཅ་ཆས་ཚུ་བསག་བཞག་མངས།

XI. How to Store Boots, Crowns, Hats or 3-Dimensional Artifacts

༡༢ ཟུར་སྒྲགས།

XII. Appendix

༡ བཟླ་ཉླག་དང་གཙང་སྒྲིག་དུས་ཚོད།

a. Inspection and Cleaning Schedule

ཡ གནས་སྐྱེད་སྐྱེད་ཉམས་བཅོས་འབྲི་ཤོག།

b. Condition and Treatment Forms

ག ལྷ་མཚན་གྱི་ཆ་ཤས་སོ་སོར་བཞག་པ།

c. Anatomy of a Thangka

ང ཉམས་སྐྱེད་སྐྱེད་སྐྱེད་ཆོས་རྒྱུ་མཚན་མ་འདྲམ་ཚུ་གི་ཐོ།

d. List of Conservation Stitches

ཅ ས་གནས་ནང་འཁོད་ ཅ་ཆས་མཐོང་སྒྲོད་འབད་མི་གི་ཐོ།

e. List of Local Suppliers

ཆ ལྷ་མཚན་དང་ཉམས་བཅོས་ཀྱི་སྐྱབས་ འབྲེལ་བ་འབབ་ས།

f. Emergency and Treatment Contacts

གཉིས་པ་ལག་དེབ་འདི་ག་ཅི་སྟེ་ལག་ཆེན་སྟོ་བེར་བ་ཅིན་ ང་བཅས་ར་མི་ལོ་ལྟ་བུ་ལྟ་ག་ཙམ་ཞིག་གི་དེ་མ་ལས་
ཡམ་བཟང་པོ་ཚུ་གིས་དགའ་ལས་དཔག་ཏུ་མེད་པ་གཏང་སྟེ་བསྐྱབས་བཞག་པའི་དངོས་པོ་སྐྱབས་སོགས་ཅུ་ཅན་
འདི་ཚུ་ཉམས་པ་སོར་ཚུད་དང་། མི་ཉམས་གོང་འཕེལ་གྱི་དོན་ལུ་བདག་འཛིན་ཐབས་དགོང་འདི་གནམ་མེད་ས་
མེད་ལག་ཆེ་བེར་བྱ་ནི་ཨིན། དེ་འབད་ནི་འདི་གིས་ ཅེ་ལ་བདག་འཛིན་ཐབས་པ་དང་བཅས་པ་ལུ་ དེའི་ལག་ལེན་
ཐབས་ཐང་ཤེས་དགོང་ལག་ཆེ་བྱ་ནི་མ་ལུ་བརྟེན་ ལག་དེབ་འདི་ནང་ལུ་དངོས་པོ་འདི་ཚུ་བཞག་པ་ད་ལུ་ བཞག་
ཐངས་དང་། འབད་སྟོན་གཏང་མ་ད་ལུ་ག་དེ་སྟེ་གཏང་དགོང་ཨིན་ན། ཉམས་གསོ་བྱ་ཐང་། འབད་བརྟུབ་མ་
བརྟུབ་འདི་ཚུ་གེར་ ཆང་ལ་མ་ནོར་བ་སྟེ་ཕྱི་རྒྱལ་ཨུ་མི་རི་ཀ་ལས་ ཨིན་མི་མཁས་མཆོག་ཨམ་སྐུ་ཡི་ཡ་གིས་

མཛད་གནང་མི་ ལག་དེབ་འདི་ནང་ལུ་ཡོད་ཟེར་བྱ་ནི། དེ་འབད་ནི་འདི་གིས་ འཇིག་རྟེན་པའི་དཔྱེ་གཏམ་
 ལུ་ཡང་། གཏམ་ལན་གསུམ་བཟླ་ལན་མ་འཇུག་ན། ས་དང་བུ་ཡང་ངོ་མི་ཤེས། ཟེར་སྒྲུབ་སྒྲོལ་ཡོད་དོ་བཟུམ་སྟེ་
 ང་བཅས་ར་གར་ཡིན་རུང་ལག་དེབ་འདི་ནང་ལུ་མ་གཟིགས་པ་ཅིན་ དངོས་པོ་འདི་ཚུ་ལག་ལེན་ཐབས་ཐངས་ཀྱི་
 སྐོར་ལས་ག་གིས་ཡང་ལེགས་ཤོམ་འབད་ཤེས་མི་ཚུ་གས། ཡིན་རུང་བྱུགས་ཀྱི་དན་བསྐྱལ་དང་འབྲམ་ཅིག་འབད་
 བྱ་བ་ཅིན་དཔྱེ་གཏམ་ལུ་ཡང་ མཁས་ཀྱང་མི་ལུ་འདྲི། འགྲོགས་ཀྱང་རྟ་ལ་བཞོན། ཟེར་དོ་བཟུམ་འབད་
 གར་འབད་རུང་སྒྲོ་འོ་རྒྱལ་བ་ལུ་མ་གཟིགས་པར་ ལག་དེབ་འདི་ནང་ལུ་གཟིགས་པ་ཅིན་ དངོས་པོ་ཚུ་ཅན་ཚུ་
 ལག་ལེན་འཐབ་ཐངས་ཀྱི་སྐོར་ལས་རྒྱས་ཤིང་རྒྱས་པ་ཡོད་པ་ལས་བརྟེན་ ལེགས་ཤོམ་སྟེ་ཤེས་ཚུབ་མ་ཆོད་
 ཡ་ཅི་རེ་ ཤེས་མི་ཚུ་ལུ་ཡང་ སྒྲོ་བ་དཔོན་ལྷ་སྒྲུབ་ཀྱིས་ རོ་ཐལ་ལས་བཟྱིས་ཀྱང་ཟླའི་འོད་ཀྱིས་ནི།
 ཆེས་དཀར་ཉིད་དུ་ ཅི་སྟེ་མི་བཟྱིས་ལགས། ཟེར་གསུངས་དོ་བཟུམ་སྟེ་ ཉེ་མ་ལས་ཤེས་མི་འདི་ལུ་ཉེན་སྐྱལ་
 རང་ཕན་ཐབས་ སྒྲོམ་ཡོད་ཟེར་བྱ་ནི་ཡིན་ལགས། དང་བཅས་ར་འབྲུག་པའི་མི་སེར་གར་དང་ལྷག་པར་དུ་
 མོང་ལུ་བྱ་མི་དངོས་པོ་ཚུ་ཅན་དམིགས་གསལ་ཀྱི་སྟེ་བདག་འཛིན་འབད་མི་ཚུ་གིས་ ཅ་ཆས་འདི་ཚུ་ག་ཅི་འབད་
 བདག་འཛིན་ཐབས་དགོ་པ་སྟེ་ཟེར་བ་ཅིན་ དེ་ལུ་གནས་སྐབས་ཀྱི་དགོས་པ་དང་ མཐར་ཐུག་གི་དགོས་པ་
 གཉིས་ཡོད་ཟེར་བྱ་ནི་ཡིན། དང་པ་རང་ ཅ་རྟིང་ཚུ་བདག་འཛིན་ཐབས་པ་ཅིན་ ས་ཚྭ་གས་འདི་འི་ཡུལ་ལྷ་
 གཞི་བདག་ནམས་བྱུགས་མཉེས་ཏེ་ རྒྱལ་ཁབ་ནང་ཆར་ཚུ་དུས་སུ་འབབ་ ལོ་ཐུགས་རྟག་དུ་ལེགས་
 བད་ཐུག་འབྲུག་ཅོད་སྐོས་གར་ནི་སྟེ་ བདེ་སྦྱིད་ཚྭ་གས་ལྷན་ཀྱི་དཔལ་ལུ་འོངས་སུ་སྦྱོད་པ་བྱེད་པའི་
 རྒྱལ་ཡོངས་དག་འ་སྦྱིད་དཔལ་འཛོམས་ཡང་ངམ་ངམ་བྱུགས་ཀྱི་འབྲུབ་ནི་ཡིན། ད་ལྟོ་དང་བཅས་ར་སོ་སོ་སྦྱོ་བའི་
 གནས་སྐབས་སུ་སྦྱོ་གསུང་བྱུགས་རྟེན་ཉམས་གསོ་བྱ་མི་འདིས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཚྭ་གས་བསགས་ནས་རིམ་གྱིས་ཡེ་
 ཤེས་ཚྭ་གས་ཡང་ཚྭ་གས་ཏེ་ མཐར་ཐུག་སྦྱོ་གསུམ་ཡེ་ཤེས་ལྷན་བདག་ཉིད་ཚྭ་གས་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གོ་འཕང་ཐོབ་
 པར་འགྱུར་བ་ཡིན་ལགས།

“མི་གཅིག་འོངན་རྒྱུང་ལས། རྩ་གཅིག་འོངན་རྩྱུ་ལས།

If a person is able, it will be evident already from his youth
 If a horse is superb, it will be evident already from its youth

I. **Introduction** (by Lopen Ngawang Tengye and Lopen Tshoki Dorji)

This Handbook is intended towards the preservation of textiles, in specific, managing and protecting the sacred invaluable religious objects of Bhutan such as *ladris*, *thangkas*, *thongdroels*, *tenkheps*, *chubu gyeltshen* (canopies, applique thangkas, alter covers) etc. It is for the use of the monks of the Central Monastic Body in general. Precisely, it is for the use of the *Gelongs* (ordained monks), *Gomchens* (lay monks) and *Anims* (nuns) in the various *Shedras* (Buddhist Colleges), *Drubdes* (Meditation Centers), and Nunneries across the country as well as for the caretakers of the *Lhakhangs* all over Bhutan.

These age-old relics are an outcome of the hard work and dexterousness of our forefathers over hundreds of years and today they are priceless possessions of the Nation. It is therefore of utmost significance that these sacred objects be preserved keeping their original sanctity. While we talk of preservation it is important that we learn and understand the right ways. This handbook is an outcome of the hard work, knowledge and dedication of *Aum Julia Brennan* from the United States who is an expert in conservation.

We have a saying in *Dzongkha* "If you don't converse, even a father and son will not know each other". In a similar note, if you don't read this handbook, you probably wouldn't understand the ways to preserve these precious objects but if you take some of your time and go through this Handbook with interest, you will understand many different aspects and skills of conservation. Even if you know a little already, this Handbook would enhance your knowledge and understanding.

There are two noble reasons why we should preserve and take care of these objects: the immediate and ultimate benefit. The use of relics, and ornamental religious objects such as *Chenzig dar'cangs*, *Drawa Draches*, *Thrikheps*, *Tenkheps* etc. symbolize respect and offerings to the Buddha and are a sacred component of our culture, one of the main pillars of Gross National Happiness. These relics impress the local deities who thus ensure that the country receives enough timely rainfall, bountiful harvest, eliminates

sickness and war and thus achieves Gross National Happiness. The ultimate benefit of course is to attain Buddha hood through the merits derived from the preservation of these objects.

It is believed that the mere presence of such sacred objects bring peace and happiness in the country. These exquisite textile relics are genuine artistic products of our forefathers and it is with a broader perspective of conserving textiles all over the world and in Bhutan in particular that this Handbook has been brought out. We are hopeful that this Handbook will contribute in lengthening the lives of these sacred works of art and conserving them for posterity.

༢ རྒྱལ་ཁབ་དང་རིམ་ལེན། ། རྒྱུ་ལི་ཡ་ ཞེས་ བློ་བཟང་ལྟོ་ལ།

ལག་དབང་འདི་ལོ་ངོ་མང་རབས་ཅིག་གི་རིང་ལུ་ལྷ་ཁང་དགོན་སྡེ་ནང་གི་ ཐགས་རིགས་ཚུ་མི་ཉམས་སྐྱོན་སྦྱང་དང་
 ཉམས་པ་གསོར་ཚུད་ཀྱི་ཐོག་ལས་ སློབ་སྦྱོན་འབད་བའི་སྐབ་འབྲས་ཡིན། དགོས་ཚུ་ལུ་སྦྱང་བཅུ་ཕྱེད་དགོ་པའི་
 ཐབས་ལམ་དང་ལྷ་ཁང་དགོན་སྡེ་གི་གདམ་ཁ་གི་བྱ་གསལ་འཆར་འདི་ ཐགས་རིགས་འགྲེམ་སྦྱོན་ཁང་གི་སྐབས་འཛིན་
 མི་དབང་ཨ་ཞེ་སངས་རྒྱལ་ཆོས་སྦྱོན་དབང་ཕྱག་མཆོག་གི་བྱ་གསལ་སྦྱོན་དང་འབྲེལ་ཏེ་ཡིན། རྒྱལ་ཁབ་མི་བཟུམ་
 འཛོན་མི་འདི་ མི་དབང་ཨ་ཞེ་མཆོག་གིས་ ང་བཅས་ལུ་སེམས་ཤུགས་བཙུགས་ཏེ་ རྒྱལ་གོམ་མཛེད་པ་ལས་
 བརྟེན་ཏེ་ཡིན་མ་ལས་ མི་དབང་ཨ་ཞེ་མཆོག་ལུ་ ཉིང་དངས་མའི་དཀྱིལ་ལས་རང་བཟོན་ཆེ་ཟེར་ཞུ་ནི་ཡིན།

ལྷ་སྐོར་ཉམས་སྐྱོང་པ་ རྒྱུ་ལི་ཡ་བློ་བཟང་ལྟོ་ལ་དང་ ཐགས་རིགས་འགྲེམ་སྦྱོན་ཁང་དང་རྒྱལ་ཡོངས་འགྲེམ་སྦྱོན་ཁང་གི་
 ལས་གཞི་གཤམ་ཚུ་མཉམ་རུབ་ཀྱི་ཐོག་ལས་ གསང་ཆོས་འཁོར་དང་ མགར་ས་ རྟེན་གཤམ་ རྟོང་གསར་
 སྦྱང་མཆོ་བཟོས་བསྐྱང་ དེ་ལས་ རྟེན་གཤམ་མཆོ་བཟོས་བསྐྱང་དང་ ལྷ་ཁང་དགོན་སྡེ་ཚུ་ནང་གི་ བཟང་ཆེན་ཙུའུ་
 མང་རབས་ཅིག་གཉེན་ལུ་འབད་ཡོད་པ་དང་ འདི་ཁར་གྱིད་གོས་ཚུ་ལུ་ བཀག་ཐབས་ཀྱི་ཐོག་ལས་བདག་འཛིན་
 དང་ བསལ་བཞག་ཐངས་ཀྱི་གནས་སྤངས་ལེགས་བཅོས་ དེ་ལས་ ཐགས་རིགས་ཉམས་སྐྱོང་གི་གཞི་རྟེན་ཐབས་
 ལམ་ཚུ་གིས་སྐོར་ལས་ སྦྱང་བཅུ་ཕྱེད་ཡོད་པ་ཡིན།

འདི་གི་སྐབས་ ལྷ་ཁང་དང་དགོན་སྡེ་ཆ་མཉམ་ནང་ བདག་འཛིན་ཐབས་ཐངས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་མ་གཤམ་པ་
 མཛེད་ཁང་ཚུ་ནང་ཉམས་སྐྱོང་བཞག་བཞག་པ་ བཟུང་འབྲུང་དང་ཐལ་མ་ འབྲུབ་ བྱི་ཅི་ལ་སོགས་པ་ལས་བརྟེན་པའི་
 གོམ་ཆེན་དང་ སྦྱོན་ཞུགས་ཏེ་ཡོད་མི་ཙུམ་ཚུ་བཅོས་ཁ་རྒྱལ་ཞི་གི་ཐབས་ལམ་ཚུ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པའི་ དགོས་
 མཁོ་དང་དགའ་ལ་ཚུ་ ཆ་འབྲུལ་འབད་ཡོད་པ་མཐོང་ཅི། དགོས་ཚུ་འདི་ཚུ་ཡང་ ཐབས་ལམ་ཚུ་ལྟ་བུ་ལུ་
 སློབ་དང་དངས་འདོད་སྦྱོར་ཡོད་པའི་ཁར་ ཉམས་སྐྱོང་གི་ལག་ཙུའུ་ཁྱད་དུ་འཕགས་པ་སྤེལ་དུག། ལྷ་ཁང་དགོན་སྡེ་
 ཚུ་ནང་གི་དབུ་འཛིན་ཚུ་གིས་ཡང་ ཁོང་རའི་དགོས་ཚུ་ བཟང་ཆེན་ཚུ་ཉམས་སྐྱོང་འབད་ནི་ནང་སྦྱང་བཅུ་ཕྱེད་ནི་
 ལུ་འདོད་པ་དང་རྒྱལ་གོམ་སྦྱོར་འདུག། དེ་འབད་མ་དེ་མཆོན་འདི་གིས་ ལྷ་ཁང་དང་ དགོན་སྡེ་ཚུ་ནང་དུས་གཞན་

ཀྲང་ལཱ་འབད་དེ་སྤོད་ཐབས་མེད་པ་ལས་ ཅ་ཆས་བདག་འཛིན་གི་ ཕན་ཐབས་ཅན་གྱི་ལག་དེབ་གཅིག་བཏོན་དགོ་
པའི་ དགོས་མཁོ་ འབྲུང་ཡི་ཟེར་ཁྱེ་ཞིན།

ལག་དེབ་འདི་ཐགས་རིགས་འགྲུལ་སྟོན་ཁང་དང་རྒྱལ་ཡོངས་འགྲུལ་སྟོན་ཁང་ དེ་ལས་ དགེ་སློང་མང་རབས་ཅིག་
གིས་ མཉམ་ཐུབ་གྱི་ཐོག་ལས་ བསྐྱབ་བསྐྱབས་པའི་ལས་འགུལ་ཅིག་ཞིན། ང་བཅས་གྱི་རྟོང་ལས་
ལག་དེབ་འདི་ལས་ བརྟེན་ཏེ་ དགེ་སློང་ཚུ་གི་ རྫོང་དང་རྩ་ཁང་ཚུ་ནང་གི་ནང་རྟེན་ཅ་ཅན་ཚུ་ ལེགས་ཤོམ་སྟེ་
བདག་འཛིན་ཐབས་ཚུགས་ པའི་རེ་སྟོན་ཡོད། ཁྱེད་གྱི་འ་ནི་ལག་དེབ་འདི་ལག་ལེན་འཐབ་པ་ཅིན་
ཕྱིན་རྒྱབས་ཅན་གྱི་ཅ་ཆས་དང་དམ་ཆོས་གཉིས་ཆ་ རང་ཡུན་བརྟན་འབད་གནས་ནི་ལུ་ཕན་ཐོགས་ཡོད་པ་ཞིན།

དམིགས་བསལ་གྱི་དགའ་འཛེར་: མི་དབང་ཨ་ཞེ་སངས་རྒྱལ་ཆོས་སྟོན་དབང་ཕྱག་མཆོག་གིས་ ང་བཅས་ལུ་ གནས་
སྐབས་དང་ སེམས་བྱགས་གནང་མི་འདི་ལུ་བཀའ་བློན་ཆེ་ཟེར་ཁྱེ་ཞིན། དེ་ཕྱིན་ལོ་ ༢༠༠༣ དང་ ༢༠༠༥
དེ་ལས་ ༢༠༠༧ ལུ་སློང་བཟར་གྱི་མ་དངུལ་དང་ ལག་དེབ་འདི་བཏོན་ནི་འོ་མ་དངུལ་གྲོགས་རམ་མཛད་གནང་མི་
གེ་གྱི་ལས་ཆོགས་དང་འབྲུག་གི་ཆ་རོགས་ཚུ་ལུ་བཀའ་བློན་ཆེ་ཟེར་ཁྱེ་དང་འབྲེལ་ ཞལ་བཀོད་བསྐྱབ་བྱ་དང་རྒྱབ་
སྐྱར་གནང་མི་ ཐགས་རིགས་འགྲུལ་སྟོན་ཁང་གི་ མདོ་ཆེན་སང་གོ་དོ་རྩེ་དང་ འགྲུལ་སྟོན་ཅ་གཉེར་ཆེ་རིང་གཡུ་སྟོན་
དཔལ་འཕྱོར་གཉིས་དང་ པར་དང་བཟོ་བཀོད་གྱི་རྒྱབ་སྐྱར་ཕྱིན་མི་ཕས་ཀྱི་ཆེན་ དེ་ལས་ རྒྱ་སྐྱུར་པ་ཀྱན་དགའ་
ལྷན་གྲུབ་དང་ ལྷན་དགའ་འབད་མི་ སློབ་དཔོན་དག་དབང་བསྟན་རྒྱས་དང་ སློབ་དཔོན་མཆོ་སྤྲེལ་དོ་རྩེ་གཉིས་ལུ་
ཡང་བཀོད་ཆེ་ཟེར་ ཁྱེ་ཞིན།

ལག་དེབ་འདི་བྲིས་མི་དང་རྒྱབ་སྐྱར་ཕྱིན་མི་ སྤོར་རྒྱལ་ཡོངས་འགྲུལ་སྟོན་ཁང་ནང་ལས་ དོ་རྩེ་དབང་ཕྱག་དང་ཀ་
ལྷལ་པོག་ཕལ། ཐེམ་ཕུ་ཐགས་རིགས་འགྲུལ་སྟོན་ཁང་ནང་ལས་ སང་གི་ཏ་གུ་རུང་དང་ དར་གོ་སྤྱིད་ཐལ་
ཀྱན་བཟང་ ཆོས་སྟོན་ ཆེད་བང་བཟང་མོ་ དེ་ལས་ ཆེ་རིང་དཔལ་སྟོན། ཡུ་ཨེས་ཨེ་ལས་ ཐགས་རིགས་
ཉམས་སྤང་པ་ སྐུ་ལི་ཡ་ བླེན་ལྷན། བགྲིས་བསྐྱང་ལྟོང་མཆོ་དགོན་པ་ལས་ དབུ་འཛིན་ཆེད་བང་དང་ སློབ་དཔོན་

ཆེ་རིང་ དེ་ལས་ཆེ་རིང་རྒྱལ་མཚན་ གྲུན་དགའ་ལོ་ར་བྱ་དང་ བསོད་ནམས་ཆེ་རིང་། རྟ་མགོ་མཐོ་རིམ་ལག་ཁྲུང་
 ལས་ སློབ་དཔོན་དག་དབང་བསྐྱེད་རྒྱས་དང་ སློབ་དཔོན་མཚོ་སྤྱི་ཤེ། གྲོང་གསར་རྫོང་ནང་ལས་ སློབ་དཔོན་
 བསོད་ནམས་ཤོ་རྩེ་ བགྲིས་དཔལ་ལྷན་དང་ དབང་གྲགས། དེ་ལས་ ཐེམ་ཕུ་བགྲིས་ཆོས་རྫོང་ནང་ལས་
 སློབ་དཔོན་ཆེ་རིང་ རོ་རྩེ་དང་སློབ་དཔོན་ཕུན་ཚོགས་ཚུ་ གེར་ལུ་ བཀའ་བློན་དགའ་འཛོམས་ཡོད་ཟེར་བུ་ནི་ཡིན།

II. Background and acknowledgement *(by Julia M Brennan)*

This Handbook is the product of several years teaching textile conservation and preventative conservation in monasteries. The idea for the monk training, as well as the selection of monasteries is due to Her Majesty, Ashi Sangay Choden Wangchuck, the Patron of The Textile Museum. It is to Her Majesty that we owe our inspiration and deepest gratitude.

Julia Brennan, a visiting conservator, teamed up with Textile Museum and National Museum staff and worked on sacred objects in Sangchoekhor, Gasa, Talo, Trongsa, Tashigang Hongtsho, and Tago monasteries. At each site, we trained monks in the basics of preventative care, improving storage conditions, and conserving (repairing) relic textiles.

We observed similar problems and needs in each monastery. These included a lack of information about handling and care, poor storage conditions with mildew, food, dust, insects and rats affecting the sacred objects, and a deep desire for the knowledge to repair damage and change circumstances. The monks, were eager to learn, and excelled in conservation handskills. The Principals were keen to have the monks trained in preservation and better care for the wealth of relics that live in the monasteries. Since our team cannot work in monasteries training full time, the idea of a useful collections care Handbook was born.

The Handbook is a collaborative project, written and edited by staff of the Textile Museum, National Museum and many monks. We hope that this book will serve as a guide for many monks so that they can take good care of all

the sacred treasures kept in the Dzongs and temples. It is designed as a training manual and reference. If you use this guide, the sacred art will live longer and so will the dharma.

Special thanks to: Her Majesty Ashi Sangay Choden Wangchuck for her idea and inspiration. The Getty Foundation and The Friends of Bhutan for graciously providing the funding for the Handbook and the three training projects in 2003, 2005 and 2007. Mr. Singye Dorji, Director and Ms. Tshering Uden Penjor, Curator of the Textile Museum for facilitating the workshops and monastic site visits, and invaluable direction. Special thanks to Pema Tshering, Dorji Wangchuk and Gelay Jamtsho from VAST Voluntary Artists' Studio Thimphu for the layout and illustrations. Big thanks to Kuenga Lhendup for English and Dzongkha translations and Lopen Ngawang Tengye and Lopen Tshoki Dorji for editing.

Individual thanks to all the writers and contributors, they really made the Handbook: Dorji Wangchuk and Kamal Pokwal , National Museum Ta Dzong, Paro; Sangita Gurung, Dago Sithey, Kunzang Choden, Tshewang Zangmo , Tshering Pelden, The Textile Museum, Thimphu; Uzen Tshewang and Lopen Tshering, Tashigang Hongtsho Geompa; Tshering Gyeltshen, Kuenga Norbu, Sonam Tshering, Tashigang Hongtsho Goempa; Lopen Ngawang Tengye and Lopen Tshoki Dorji, Tago Shedra; Sonam Dorji, Tashi Pelden, Wangda, Trongsa Dzong; Lopens Tshering Dorji and Phuntsho , Tashichoedzong, Thimphu.

८८ མི་ཡུལ་ལུ་སྤྱི་རུང་ནག་གཞུང་། འད་ཡུལ་ལུ་སྤྱི་རུང་ཆེ་གཞིག་།

*Even if you find peace in foreign countries,
You can only stay there for three days;
Even if you live in suffering in your homeland,
You stay there for a whole life time*

3 བཀག་ཐབས་ཀྱི་ཐོག་ལས་ཉམས་སྲུང་འབད་ནི་དང་ཅཆས་བདག་འཛིན་འབད་ཐངས་ཀྱི་འོ་སྤྱོད།

ལྷ་ཁང་དགོན་སྡེ་ཚུ་ནང་ཡོད་པའི་ ནང་རྟེན་ཕྱིན་རྒྱབས་ཅན་ཚུ་ཆ་མཉམ་ འབྲུག་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་
དང་ སྤར་སྤོལ་ཀྱི་ཡན་ལག་ཅིག་ཡིན་མ་དང་ མང་ཤོས་རང་ རིམ་གྲོ་དང་ རྟེན་འབྲེལ་དག་འཕྲོན་ཚུ་གི་སྐབས་ལུ་
ལག་ལེན་འཐབ་ཡིན། ལ་ལོ་ཅིག་རྟིང་མ་ཐལ་ཏེ་ འཛིག་རྟེན་ཆེན་པོ་གཏོ་འབད་ཡོད་པ་ལས་རྒྱལ་རབས་ཅན་ཀྱི་དངོས་པོ་
འདི་ཚུ་ བདག་འཛིན་མ་འཐབ་པ་ཅིན་ མེད་པ་ཐལ་ནིའི་རྟེན་ཁ་ཡོད་པ་ཡིན་རུང་ འཛིག་རྟེན་པའི་དཔྱེ་གཏམ་ལུ་ཡང་
ཚུ་མ་འོངམ་ལས་གཡུར་བ་དང་ ནད་མ་འོངམ་ལས་རིམ་གྲོ་བཟོ་སྤྱོད་བྱུང་སྟེ་ འདི་ཚུ་ཉམས་སྲུང་འབད་དེ་བཞག་
པ་ཅིན་ཡུན་རིང་མ་འབད་བཞག་ནི་ལུ་ཕན་ཐབས་ཡོད། ཁྱེད་ཀྱི་ཅཆས་འདི་ཚུ་བདག་འཛིན་འབད་མི་ཅིག་
འབད་མ་ལས་ འདི་ཚུ་ལེགས་ཤོམ་འབད་རྒྱུ་སྤྱོད་འབད་དེ་ གཞོད་རྒྱུ་འབྱུང་ནི་ལས་སྤྱོད་འབད་དགོ།
འགན་ཁུར་དང་པ་འདི་ གཞོད་རྒྱུ་འབྱུང་མ་བཅུག་ནི་འདི་ཡིན་མ་དང་ གཉིས་པ་འདི་ གལ་སྲིད་གཞོད་རྒྱུ་འབྱུང་པ་
ཅིན་ ཉམས་བཅོས་དང་ཉམས་སྲུང་འབད་ནི་འདི་ཡིན།

III. Introduction to Preventative Conservation and Collections Care

All the sacred objects in the monasteries are part of Bhutan's rich Buddhist history and heritage. Many are used for pujas and festivals. Some are very old and fragile. These artifacts have a short life if we don't take care of them. They will be used up. Preserving them will extend their life. Your job as caretakers and good stewards is to properly care for these sacred objects. You need to protect these objects from physical harm and environmental damage. The first and most important job is to prevent damage from occurring. The second job is to repair or conserve the damages that have occurred.

ཉམས་སྲུང་འབད་ནི་ལུ་དབྱེ་བ་གཉིས་ཡོད་པེ།

There are two parts to conservation:

༡ བཀག་ཐབས་ཀྱི་ཐོག་ལས་ཉམས་སྲུང་།

༢ བཅོལ།

1. Preventative Conservation

2. Treatment

འགན་ཁུར་འོ་མ་འདི་རང་བཀག་ཐབས་ཀྱི་ཐོག་ལས་ཉམས་སྲུང་འབད་ནི་འདི་ཨིན་མ་དང་ ལག་དེབ་ལག་ལེན་འཐབ་མི་དག་གིས་ ཆ་མ་ཉམ་ཀྱི་ལག་ལེན་འཐབ་ཚུགས། ཉིན་ལྟར་བཞིན་དུ་ཅ་ཆས་ཚུ་ལེགས་ཤོམ་འབད་བདག་འཛིན་འབད་བ་ཅིན་ གཞོད་རྒྱུ་འབྱུང་ནི་ལས་བཀག་ཚུགས། གནས་སྐབས་འདི་ག་དེ་སྤེལ་ལེགས་བཅོས་འབད་ཚུགས་ག་གི་བསམ་འཆར་བཀོད་ཐོག་ ལས་ ལེགས་བཅོས་འབད་ནི་འདི་ཐབས་ལམ་བསྐྱོག་དགོ། དཔེར་ན་ ཉིམ་ལས་བརྟེན་པའི་གཞོད་རྒྱུ་ལས་བཀག་ཐབས་འབད་ བཅོལ་ལུ་ སྒོ་རས་ལག་ལེན་འཐབ་ནི། འབྲུབ་དང་བྱི་ཅི་ལས་བརྟེན་པའི་གཞོད་རྒྱུ་བཀག་ཐབས་ཀྱི་དོན་ལུ་ མཛོད་ཁང་ནང་ལུ་བཟའ་འཐུང་གི་རིགས་ཚུ་མ་བཞག་པར་འཐུག་ནི། བཅོལ་པ་མི་བསྐྱེ་ནི་འདི་དོན་ལུ་ལག་པ་ཉིང་སངས་སངས་འཁྱུ་ བཅོལ་ལུ་ སྐྱུ་ཐང་ཚུ་བཟའ་ཐབས་འབད་ལག་ལེན་འཐབ་སྤེལ་ནི་ལས་སྲུང་ཐབས་འབད་ནི། གནས་སྐབས་ཀྱི་སྐབས་ཉམ་སྲུང་བཀག་ནི་ལས་ སྲུང་ཐབས་ལུ་ སྒོ་ག་མེ་ལས་བརྟེན་པའི་རྒྱུང་འཁོར་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་ཚུ་ མ་ཉམ་བྱིན་ལྒྲུབས་ཅན་ཀྱི་ཅ་ཆས་ཚུ་བདག་འཛིན་ འབད་ནི་འདི་ཐབས་ལམ་ཨིན།

The most important job is No. 1 Preventative Conservation. This can be done by all monks who use this Handbook. Prevention of damage is done every day by taking special care of the artifacts. Ask yourself how conditions can be improved and take the small steps to change the current conditions. Such as: Prevent damage from sunlight by putting up curtains, prevent insect and rat damage by removing foods from storage rooms, prevent soiling by washing your hands, prevent tears and splits in thankgas by handling them gently, prevent mildew damage by using an electric fan in the summer. These are all examples of preventative steps to protect the sacred objects.

ཅཆས་འདི་སྒྲོན་མ་ལས་མེད་པ་ཤོར་ཏེ་ཡོད་པ་ཅིན་ བཅོས་ཁ་རྒྱབ་དགོས་ཡིན། ལག་རྩལ་གྱི་ཐོག་ལས་འབད་འཕུག་ནི་དང་འབྲུ་ནི་
 ཅ་བརྟན་སྒྲིང་སྒྲིང་བཟོ་ནི་ དེ་ལས་ སྒྲོན་ཞུགས་མི་ཚུ་ཉམས་བཅོས་འབད་ནི་ལྷ་ཚུ་ཆ་མཉམ་ བཅོས་ཁ་རྒྱབ་ནི་འགྲུལ་ཁར་
 ཚུད་པ་ཡིན། བཅོས་ཁ་རྒྱབ་ནི་འདི་ གཤམ་ག་བཅོས་བབྱམ་འབད་མགུ་རྟོགས་དགས་གྱི་ལྷ་ཅིག་ཡིན་མ་ལས་ཁྱད་
 རིག་དང་མཐོ་ཆས་ཚུ་ཚུལ་མཐུན་འབད་དགོས་ཡིན།

When an object is already damaged, then it may need Treatment.

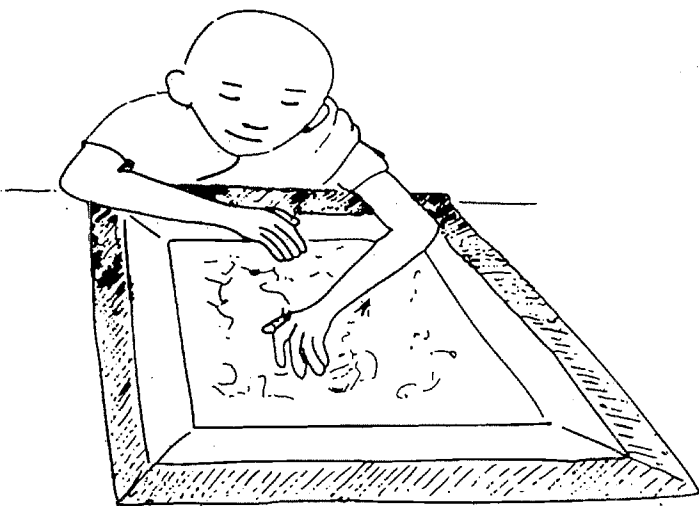
Treatment is the skilled practice of cleaning, stabilizing and repairing damage to a relic. Treatment is complicated like surgery and requires expertise and the correct materials. All conservation treatments must be reversible and use the least invasive methods and safest materials.

ནམ་རང་ཡིན་རུང་ ཉམས་སྤང་གི་སྒོ་བ་སྒྲོང་ག་ནི་ཡང་མེད་པར་ ཕྱིན་རྒྱབས་ཅན་གྱི་ཅཆས་ཚུ་བཅོས་ཁ་རྒྱབ་ནི་ཅིས་མ་རྒྱབས།
 སྒྲུ་ཐང་ དང་མཐོང་གྲོལ་ཚུ་གུར་ཉམས་སྒྲོན་ཡོད་མི་ཚུ་ ཉན་བཀལ་རང་སོ་སོར་གྲུས་འགྱུ་ནི་ཉེན་ཁ་ཡོད་པ་ལས་
 ཚུ་འབྲུ་ནི་མི་འོང་། ཆེས་ ལེགས་ཤོམ་མ་རྒྱབ་འདམ་ སྒྲུད་ཆོས་གཞི་མ་མཐུན་མ་ ཚད་ལས་བཟུལ་ཏེ་འབྲུ་ནི་
 སྒྲིན་གྱི་རིགས་ ཚུམ་ སེན་མོ་ དེ་ལས་ སེལ་གྲུབ་ (cellotape) ཚུ་ཆ་མཉམ་གྱི་ གཞོད་རྒྱུ་རྒྱབ་སྒྲེ་
 འཕལ་འཕལ་སྒྲོན་སྒོམ་ཞུགས་ཏེ་ བཅོས་ཁ་རྒྱབ་མ་བདུབ་ ཐལ་འོང་།

Please do not try and repair a relic without conservation training. Don't wash a thongdroel or thangka – it could fall apart. Bad stitching with thick

unmatched threads, excessive cleaning, glues, rice, nails, and cellotape all cause damage.

Sometimes this damage is irreversible. That means that it cannot be removed or fixed.

ཕྱིན་རྒྱབས་ཅན་གྱི་ཅཆས་འདི་ཚུ་བདག་འཛིན་འ་
 བདམ་ད་ སེམས་དྲན་མ་བརྟན་ཏེ་ག་དེ་བཟུལ་བ་

འབད་དགོཔ་འདི་གལ་ཆེ། གལ་ཆེ་ཤོས་འདི་རང་ ཅ་ཆས་འདི་ཚུ་ལུ་སྒྲིན་ཞུགས་ནི་ལས་བཀག་ཐབས་འབད་དེ་
 བདག་འཛིན་འབད་ཐབས་ལུ་ ལག་དེབ་འདི་ ཅང་བཀོད་དེ་ཡོད་པའི་ཐབས་ལམ་འཇམ་དྲོང་དྲོ་ཚུ་ལག་ལེན་འཐབ་དགོཔ་ཡིན།
 གོགས་རམ་གྱི་དོན་ལུ་ དག་སྦྱང་དང་ འགྲེམ་སྦྱོན་ གི་ལས་གཡོགས་ཚུ་ལུ་སྦྱང་བརྟེན་ཕྱིན་ཏེ་ཡོད་པ་ལས་
 འབྲེལ་བ་འཐབ་དགོཔ་ཅིན་ ལག་དེབ་འདི་འི་མཇུག་ལུ་ཡོད་མི་ཐོ་འདི་ གཟིགས་གནང་།

Doing less is better. Be mindful about how you care for these sacred objects.
 The most important task is following the simple steps in this Handbook to
protect and prevent damage. There are monks and museum personnel who
 have been trained and can assist. (see list at back of Handbook)

༄ གཙང་སྒྲུ་འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་འཛིན་སྦྱང་འབད་ཐབས།

IV. Good Housekeeping – Cleanliness

བཅོམ་ཆུབ་ནི་ལས་བཀག་ཐབས་འབད་ནི་འདི་དྲག།

"Prevention is better than the cure."

གཙང་སྒྲུ་འཕྲོད་བསྟེན་ རང་གི་མིག་གིས་མ་མཐོང་རུང་ ང་བཅས་རའི་ལག་པ་འདི་ཚུ་གུ་རྟེན་པ་དང་རྩམ་ཚུ་འོང་ནི་འི་ཉེན་ཁ་
 ཡོད་པ་མ་ཆད་ འདི་ཚུ་ཅ་ཆས་ཚུ་གཡོགས་སྟེ་ བྱལ་ལས་འཕྲུག་མ་ཚུགས་པ་ཐལ་ནི་ཡིན་མ་ལས་ ཅན་རང་འབད་རུང་
 ཅ་ཆས་ཚུ་ལག་ལེན་འཐབ་དང་ ལག་བྱུབ་ཉིང་སངས་སངས་ཚུ་བཙུགས་དགོཔ་ཡིན། ཉིན་རེ་བཞིན་དུ་ཚུ་འབྲུ་སྟེ་
 མཛོད་ཁང་ནང་ལུ་ ལག་བྱུབ་ཉིང་ སངས་སངས་ཆ་གཅིག་བཞག། ཅ་ཆས་ཚུ་ལེགས་ཤོམ་འབད་བདག་འཛིན་འབད་ནི་འདི་
 དང་པ་ རང་གི་གཙང་སྒྲུ་ལས་འགོ་བཙུགས་པ་ཡིན།

Personal cleanliness. Our hands are often dirty and oily. Maybe you cannot see this dirt, but it is there. This dirt transfers to the objects and is difficult or impossible to remove later. Wear clean gloves when handling objects. If the gloves are dirty, they are NO GOOD. Wash them every day and keep a clean pair in the storage room. Good care of the objects starts with your cleanliness.

ཀ ཅ་ཆས་ཚུ་ལག་ལེན་འབྲེལ་པའི་སྐབས་ འཕུང་ནི་གི་རིགས་དང་ རྩོམ་ལ་སོགས་པ་བཟུང་ནི་མི་འོང་། བཟུང་འཕུང་
ལག་ལེན་འབྲེལ་པ་ཅིན་ལག་པ་ཉིང་སངས་སངས་མི་འོང་ནི་ཡིན་པ་དང་ དཀར་མེ་ཚུ་བཟོ་བ་ཅིན་ ལག་པར་རུམ་རེག་
ནི་ཡིན་པ་ལས་ ཡལ་མ་བདུབ་པའི་ནག་ཐིག་ཚུ་ཕོག་ནི་ཉེན་ཁ་ཡོད་ཟེར་ཞུ་ནི་ཡིན།

- a. No eating, drinking or doma when you are working with the sacred objects. Drinks can easily spill. Food and doma leave permanent stains. If you are eating, then your hands are not clean. After you have been filling butter lamps, your hands are oily.

ཁ མཐའ་འཁོར་གཙང་སྒྲུབ་ ལྷ་ཁང་གཙང་ཉོག་ཏེ་བཞག་པ་ཅིན་ལྷ་ཁང་དང་ཅ་ཆས་གཉིས་ཆ་རང་ ཡུན་རིང་མ་འབད་སྟོང་
ནི་འཁེལ་ན་ཡོད་པ་ལས་ ལྷ་ཁང་འདི་གཙང་ཉོག་ཏེ་འབད་བཞག་ནི་འདི་འགན་ཁུར་གལ་ཆེ་ཤོས་ཅིག་ཡིན།

- b. Cleanliness of Spaces. "A clean lakhang will live a long life." "Cleanliness is next to Godliness" Keeping the lakhang clean will extend the life of sacred art. Keeping the lakhang clean is a very important job!

ག ཐགས་རིགས་དང་ ཀེད་ དེ་ལས་ ལྷགས་དང་སྒྱུ་རྩེན་གསུང་རྩེན་ལ་སོགས་པ་གཅི་ལྷ་ཡང་རྩེག་པ་དང་ཐལ་ཕྱ་
འདི་ ལེགས་ཤོམ་མེན། རྩེག་པ་མང་དྲགས་པའི་གང་ལས་ ཅ་ཆས་ཚུ་ནང་སེམ་སྟེ་
ཚོས་གཞི་ཡང་བསྐྱར་བཏང་མ་ཡིན། ཐལ་ཕྱ་གིས་ཐག་རིགས་ཚུ་བབ་འཕྱེ་ མེད་པ་བཏང་མ་ཆད་
ཡུན་རིང་མ་སོང་པ་ཅིན་ འཕྲག་ཡང་མ་བཏུབ་འགྱུ་ཕྱ་ ཡིན།

c. Dirt and dust are bad for textiles, books, metal and sculptures. As the dirt accumulates, it soaks into the object, staining it and changing the color. Dirt chews up the textiles and damages them. After some time, the dirt cannot be removed.

ང དཀར་མེ་ཀོང་མ་ཚུ་ནང་རྩེན་ཡོད་པ་ལས་ ཅ་ཆས་ཚུ་ལྷ་རིག་པ་ཅིན་འཕྲག་མི་བཏུབ། དཀར་མེ་ལས་འཕྱོན་པའི་རྩེ་
པ་གིས་ བླ་བེས་དང་ རྩེན་ལེབས་ སྒྱ་ཐང་འདི་ཚུ་གནག་པ་བཟོ་ཕྱ་ཡིན།

d. The butter of lamps is oily and cannot be removed. The smoke from lamps is black and makes the ladris, tenkheps, thankgas and wall paintings turn black.

ཅ མར་ རྩེན་ ལ་ཐས་ ཐལ་ཕྱ་དང་ མེ་རྩེག་ལ་སོགས་པའི་བབ་འཕྱེ་འཕྱང་འདི་ཚུ་ འབྲུབ་དང་བྱི་ཅི་ཚུ་གི་སྟོ་ཡིན་མ་
ལས་ འབྲུབ་དང་བྱི་ཅི་ཚུ་འོང་མ་དང་རང་ ཅ་ཆས་ཚུ་མེད་པ་བཏང་མ་ཡིན།

e. Food, butter, rice, cookies, dust and flowers are food for insects and rats. Attracting the insects and rats invites them to eat the sacred objects.

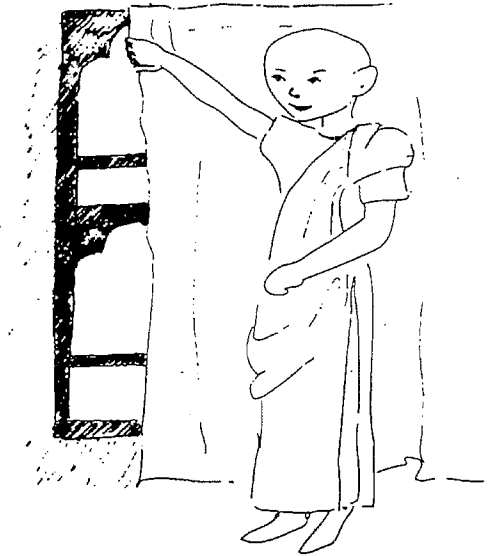
“མཚམས་ཚེད་ཤེས་ན་མཁས་པའི་རྩེགས།”

To know your limits is the hallmark of a wise person

ཆ སྒོ་ཕྱང་ཚུ་མ་བསྐྱམ་པ་བཞག་པ་ཅིན་ ཚད་ལས་འགལ་བའི་ཉི་མའི་འོད་པོ་གཞི་དང་ ཐལ་ཤ་ འབྲུབ་ཀྱི་རིགས་
 དེ་ལས་ བྱི་ཕྱང་ཚུ་འོང་ནི་ཡིན་མ་ལས་ ཉིང་སངས་སངས་འབད་བཞག་ནི་འདི་ལྷ་ཁག་བཏང་འོང་།
 ཉི་མའི་འོད་དང་སྒོ་གཞི་ལས་ བརྟེན་པའི་མེ་ ཚད་ལས་འགལ་ཏེ་ལག་ལེན་འཐབ་པ་ཅིན་ ཐགས་རིགས་དང་
 ཚེན་རིས་འདི་ཚུ་ ཚེས་གཞི་ལས་ བཅུ་གཞི་ཡིན་མ་མ་ཚད་
 གོས་ཆེན་ཚུ་ཡང་ མེད་པ་བཏང་མ་ཡིན།

- f. Open windows and doors let dust, dirt, insects, birds, and too much light inside. This makes your job of cleaning more difficult. Sunlight and strong electric lights fade the colors of textiles and paintings. Light destroys the silks. They tear and fall apart. Soon they are finished.

ཕྱི་ཀྱི་འབད་ཚུ་གས་པའི་ཐབས་ལམ་འཇམ་རྟོང་རྟོ།

Simple Steps: What you need to do.

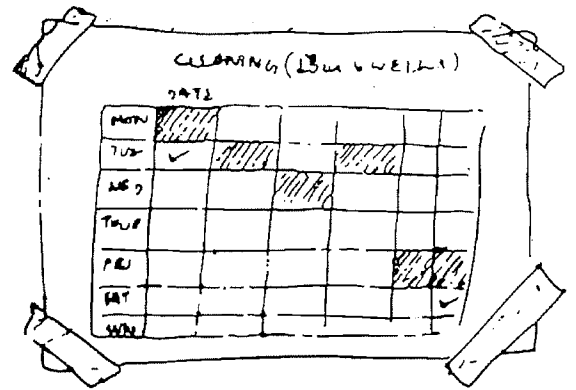
༡ ལྷ་ཁང་ནང་མ་འཛུལ་བའི་ཉི་མ་ ལག་པ་ལེགས་ཤོམ་འབད་ཚུ་འབྲུ་སྟེ་ ལག་ཤུབ་ཉིང་སངས་སངས་ཅིག་བཅུ་གས།

1. Wash your hands before going into the lhakhang. Wear clean gloves.

2 ལྷ་ཁང་དང་མཆོད་བཤམ་ དེ་ལས་ མཛོད་ཁང་ཚུ་འཕུག་ནི་འདོན་ཕུ་ཉིན་གངས་ཀྱི་རྩ་ཚོད་བཟོ་སྟེ་ལག་ལེན་འབབ།
(རྩ་ཚོད་གཤེ་འབད་བཟོ་ནི་ཨིན་ན་ ལག་དེབ་འདི་གི་མཛུགས་ལུ་གཞིགས་) ཚབ་ཚུ་བ་མ་འབད་བར་འགྲོས་ཀྱིས་སྟེ་
ཆ་རོགས་གཅིག་དང་གཅིག་ཁར་ འཕུག་བཟུར་ཀྱི་ལྷ་ཚུ་རྩ་ཚོད་དང་འབྲེལ་ཏེ་འབད་བཞིན་མ་ལས་ ལྷ་འབད་བའི་
མོ་ཚུ་ཁ་གསལ་འབད་བཞག་དགོ།

2. Follow a daily schedule to clean the lhakhang, alters and store. (see the schedule at back of the Handbook) Follow this routine dutifully. Write the details of what you did in the schedule. Work with a partner. Take your time.

3 རས་ཉིང་སངས་སངས་དང་ ཟུའི་སྤྱི་གི་བཟོ་བཟོ་བའི་ཐལ་མ་འཕྲུག་ནི་ཅ་ཆས་ཚུ་ལག་ལེན་འཐབ། ཐལ་མ་དང་བཟའ་
འཕྲུང་འཕོ་འཕོ་མ་ཚུ་ལེགས་ཤོམ་འབད་བཟླ་བཞིན་མ་ལས་ ག་ལག་གི་ཁྱུག་དང་ ཉང་དང་གདན་འདི་ཚུ་གི་འོག་
དེ་ལས་གནམ་པང་ཚུ་ཁྱུན་དག་འབད་འཕྲུག་སྟེ་ ཐལ་མ་དང་ བབ་ཤེམ་གྱི་ཆང་ཚུ་ཆ་མཉམ་ཉིང་སངས་སངས་འབད་
འཕྲུག་དགོ།

3. Use clean cloths and feather dusters. Look carefully for dirt and spills. Clean in the corners, underneath carpets and pillows, high on the ceiling. Remove the spider webs and all the dust.

ཕ་ཁོ་ཁོས་ཚུ་ཡང་ལེགས་ཤོམ་འབད་འཇུག་དགོ་དང་། བཟའ་འཐུང་དང་ཁྱ་མར་འཛགས་མི་ཚུ་ཡང་ཉིང་སངས་
སངས་འབད་འཇུག་ཏེ་བཞག་དགོ། དེ་བཟང་སྒྲགས་ཏེ་ཡོད་པའི་བྱས་ཚུ་གཞལ་པ་ཅིན་ཐགས་རིགས་ཚུ་གྲུ་ཐག་ཐིག་
ཆགས་འོང་།

4. Wipe up any spilled water and carefully clean any spilled food or butter. Holy water with saffron will stain the textiles.

८८ གསེང་གླང་བརྒྱུད་ལས་ ཡོན་ཏན་སྤྲུལ་གཅིག་དག།

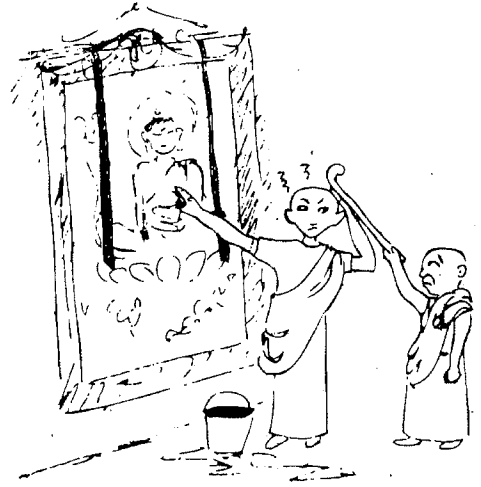
Better to possess one virtue than a hundred nuggets of gold

༥ ལྷེབས་རིས་དང་སྐྱུ་ཐང་དེ་ལས་

མཐོང་གྲོལ་ཚུ་འཕྲུག་ནིའི་དོན་ལུ་ཚུ་ལག་ལེན་འཐབ་པ་ཅིན་

ཐག་ཐིག་ཆགས་ནི་ཞིན་མ་ལས་ཚུ་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་མི་འོང་།

5. Do not use water on the wall paintings, thangkas and thongdroels. Water will leave stains on these objects.

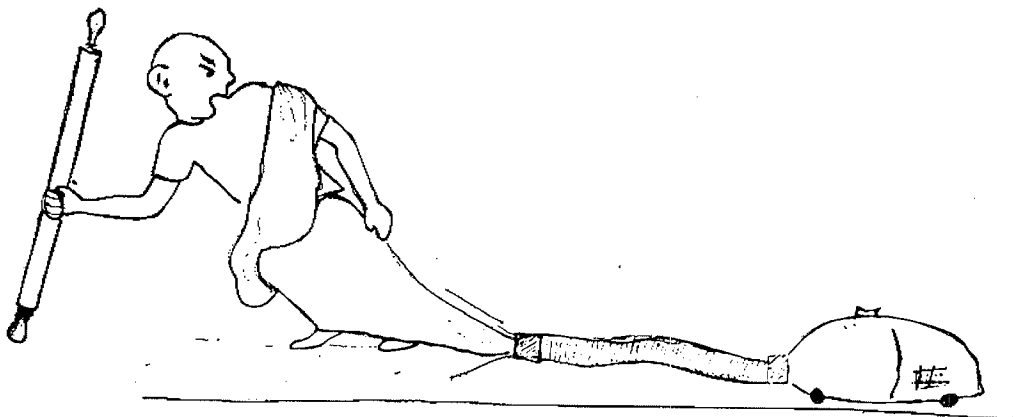

༦ སྐྱུ་ཐང་དང་མཐོང་གྲོལ་དེ་ལས་དངོས་པོ་གཞན་ཚུ་འཕྲུག་ནིའི་དོན་ལུ་ཚུ་མ་གྱི་ལྷོ་དང་ཕྱེའི་ཨ་ཁམ་ལག་ལེན་མ་འཐབ་གཏུ་གཅི་འབད་ཟེར་བ་ཅིན་ལྷོ་དང་ཕྱེའི་གིས་ཅ་ཆས་ཚུ་ལུ་སྐྱུར་སྤོང་བཞིན་ན་དེ་ལས་འབུབ་དང་བྱི་ཅི་ཚུ་འོང་མ་ཞིན།

6. Do not use rice to clean thangkas, thongdroels and other objects. It leaves a hard, sticky white stain which the insects and rats LOVE to eat!

༧ ཕྱག་འཕྲུལ་ (vacuum cleaner) འདི་ཁང་མིག་ཚུ་འཕྲུག་ནིའི་དོན་ལུ་མཐོ་བྱེད་ཡོད་པ་ཞིན་རུང་ཅ་ཆས་ཚུ་འཕྲུག་ནིའི་དོན་ལས་ལག་ལེན་འཐབ་པ་ཅིན་འགྱིབ་གྱི་དྲ་མིག་བརྩམ་ཅིག་ལག་ལེན་འཐབ་ཐོག་ལས་འཕྲུག་དགོ། དྲ་མིག་འབྲམ་ཅིག་མེད་པ་ཅིན་ཕྱག་འཕྲུལ་འདི་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་མི་འོང་གཏུ་གཅི་འབད་ཟེར་བ་ཅིན་ཕྱག་འཕྲུལ་འདི་གི་ཤུགས་གྱིས་འབད་བྱིན་ལྷབས་ཅན་གྱི་ཅ་ཆས་ཚུ་མེད་པ་ཤོར་ནིའི་ཉེན་ཁ་ཡོད།

7. If you have a vacuum, use it carefully on the sacred objects. Vacuums are very good for cleaning the rooms. When using vacuum with relics, use a protective screen. If you don't have a screen, then don't use the vacuum. The vacuum is very strong, and can suck up and eat the sacred object.

༥ སྒྲིམ་ཆོད་འབུམ་སྟེ་དང་རིམ་གྱོ་འབྲུམ་བཏང་བཞིན་མ་ལས་ ལྷ་ཁང་འདི་ལེགས་ཤོམ་འབད་ཐུགས་བདར་རྒྱབ་སྟེ་ བཟའ་
འབྲུང་ དང་མེ་ཏོག་གི་རིགས་ལེ་ག་བཞག་ནི་མི་འོང་།

8. Do not keep lots of food, drinks and flowers in the lhakhangs. Clean up carefully after a puja.

༩ ཟེན་ཟེས་འཐབ་ད་ སྒྲུག་གུ་ རྩོམ་ཁྱེན་ འདི་ལག་ལེན་འཐབ་པ་ཅིན་ ཅ་ཆས་ཚུ་གུར་རེག་སྟེ་ཡལ་མི་བདུབ་
ནི་མིན་མ་ལས་ དེ་སི་འདི་རང་ལག་ལེན་འཐབ་དགོ།

9. Do not use pens. Only pencils for writing notes. Pens make permanent stains.

༡༠ ལྷ་ཁང་ནང་ལུ་ དཀར་མེ་གཅིག་རྒྱང་མ་ཅིག་འཐུལ།

10. Only light 1 butter lamp in the lakhang.

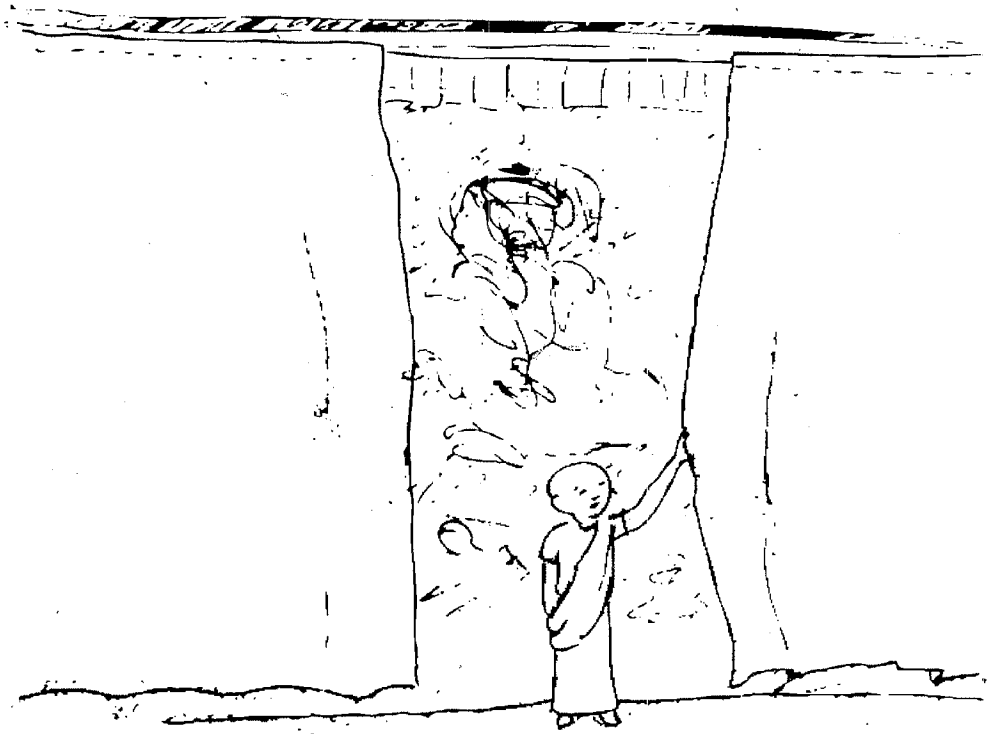
༡༡ སྟོས་མེ་བཏེག་སྟེ་སྒྲོང་མེད་འབད་བཞག་པ་ཅིན་མེ་རྒྱུན་འབྲུང་ནི་འི་ཉེན་ཁ་ཡོད་པ་ལས་
སྟོས་ཚུ་ཐད་ཀར་དུ་ ཤིང་དང་ཐགས་ རིགས་ཚུ་གི་
མཐོ་ཁར་མེ་བཏེག་སྟེ་བཞག་ནི་མི་འོང་།

11. Be careful with the burning incense sticks. Do not put incense burners directly on textiles and wood. This can cause a fire.

༡༢ ལྷེབས་རིས་ཚུ་ཡུན་རིང་མ་འབད་བཞག་ཐབས་ལུ་ ཡོལ་ལི་ཚུ་བཅོམ་སྟེ་ ཉི་མའི་འོད་ཐད་ཀར་དུ་ཤོག་ནི་དང་ ལག་པ་
དགོག་སྟེ་མེད་པ་བཏང་ནི་ཚུ་ལས་བསྐྱུང་ཐབས་འབད་དགོ།

12. Cover all the wall paintings with curtains to protect from light, touching and scraping/scratching. This is very important to the long life of the wall paintings.

༡༣ སྒོ་ཅུང་གུ་སྒོ་རིས་ཚུ་རྒྱ་བཞེ་ ཉི་མའི་འོད་ལས་བསྐྱུང་དགོས་མ་ཚད་ འབྲུབ་དང་ཐལ་མ་ཚུ་མི་འཇུལ་ནིའི་ཐབས་ལུ་
སྒོ་ཅུང་ཚུ་ཡང་བསྐྱུང་བཞག་དགོ། འོས་འབབ་དང་འབྲིལ་ཏེ་ སྒོ་ཅུང་ཚུ་གུ་ཤེལ་སྒྲིག་ས།

13. Put curtains over the windows to keep out bright sunlight. Keep glass or wood windows closed to keep out insects and dust. Put in glass windows if possible.

༡༤ ལྷ་བསྐྱོར་ནང་འོང་མི་ཚུ་ལུ་དྲན་གསོ་བཟུམ་ཅིག་འབད་ “ཅ་ལ་འདི་གུ་དགོགས་མ་གནང་” “སྒྲེབས་རིས་གུ་མ་ཉེན་”
ཟེར་ བའི་བད་བྱང་ཚུ་སྒྱུར་བ་ཅིན་པན་ཐོགས་འོང་།

14. Make signs that say “please do not touch” or “please do not lean against the paintings”. This will help remind visitors to be careful and respectful.

“འབད་བྱིན་མ་བ་ཉོན་བྱིན་མ་དྲག།

It is better to teach others than to do it yourself

- ཕ ཅ་ཆས་ཚུ་ཅན་ཚུ་བདག་འཛིན་དང་སྤྱོད་འབད་ཐངས། འཆབ་འཆབ་འབད་བཅིན་ ཚུད་ཟད་འགྱུ་མེན།
- སྤང་མེད་དང་ འཆབ་འཆབ་འབད་ནི། བང་རྟེན་ཅ་ཅན་ཚུ་ལུ་གཞིན་རྒྱུན་མང་ཤོས་རང་ ཅ་ཆས་ཚུ་སྤང་མེད་ཀྱི་ཐོག་
ལས་འཆབ་འཆབ་འབད་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་དང་ སེན་མོ་གིས་ཀྱེག་ནི་ ལག་པ་ལས་ཤོར་ནི་ སྤྲོན་མ་དང་ཁམས་ལོག་
སི་སི་ཡོད་སར་བཞག་ནི་ ཅ་ཆས་ཚུ་གི་ཐོག་ཁར་བཞེས་སྒོ་འབོ་ནི་ ལག་པ་ཁམས་ལོག་སི་སི་འབད་དགོག་ནི་
ཅ་ཆས་ཚུ་ལག་ལེན་ འཐབ་པའི་སྐབས་འགྲུལ་འཕྲིན་མོ་བྲེལ་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་ལ་སོགས་པ་ཚུ་ལས་འབྱུང་མ་ཡིན།
- སེམས་ཁར་ངེས་དགོ། ཅ་ཆས་ཚུ་རྫིང་མ་ཐལ་ཏེ་ འཛིག་ཉེན་ཆེ་ཏོག་ཏོ་འབད་ཡོད་པ་མ་ཆད་ གསར་ཆབ་བཙུགས་མ་
ཚུགས་པའི་དངོས་པོ་ཡིན་མ་ལས་ འགྲོས་ཀྱིས་སྤྱེ་ དུས་ཚོད་བཏོན་བཞིན་ན་ གཅེས་པངས་ཀྱི་སྒོ་ལས་
ལག་ལེན་འཐབ་ དགོ་པ་འདི་གལ་ཆེས་ཡིན།

V. Handling and Moving Sacred Objects “Haste makes waste”

Carelessness and Haste. Most of the damage to sacred objects occurs with rushed and thoughtless handling. Bumping with a ladder, scratching on a sharp nail, dropping the relic, putting a relic down where it is wet or dirty, moving it across a burning lamp, spilling food on it, banging into a door, using dirty hands, not looking carefully, being in a hurry, answering your mobile phone, being a macho monk.....

Caution and Mindfulness. Taking your time is very important. Be gentle and loving to the sacred objects. They are old and fragile. They cannot be replaced.

“མདའ་རྒྱུ་ཡུགས་མི་གཙོ་གཏོང་ཡུགས་གཙོ། རྩོམ་ཐུགས་མི་གཙོ་ཟུན་ཡུགས་གཙོ།

*The way the arrow is targeted is more essential than the way it is shot
The way you listen is more essential than the way you talk*

ཁྱོད་ཀྱི་འབད་ཚུགས་པའི་ཐབས་ལམ་འཇམ་རྟོང་རྟོང་། ། མཐུན་པ་སྤྱན་བཞི་བཟུམ་སྟེ་ མཉམ་རུབ་ཀྱི་ཐོག་ལས་འབད་དགོ། །

Simple Steps: What you need to do. (Teamwork: The Story of the *Four Friends*.
Thuenpa Puenzhi.)

༡ ལག་ཤུབ་རྟེང་སངས་སངས་བཟུགས་རྟེ་ ལག་པ་གཙང་རྟོག་རྟོ་བཞག།

1. CLEAN HANDS! Wear clean gloves.

༢ ཆ་རོགས་ཅིག་དང་གཅིག་ཁར་མཉམ་རུབ་ཀྱི་ཐོག་ལས་འབད།

2. Work with a friend.

༣ ཅ་ཆས་ཚུ་གཅི་དེ་ཅིག་འཛིག་ཉེན་ཆེ་རྟོག་རྟོ་ཡོད་པ་ཡིན་ན་ བསྐྱུན་གྲོས་འབད་དེ་ དྲན་ཤེས་ཀྱི་སྒོ་ལས་ འཆབ་
འཆབ་མ་འབད་བར་ འགྲོས་ཀྱིས་སྟེ་ འབད་དགོ་པ་ཡིན།

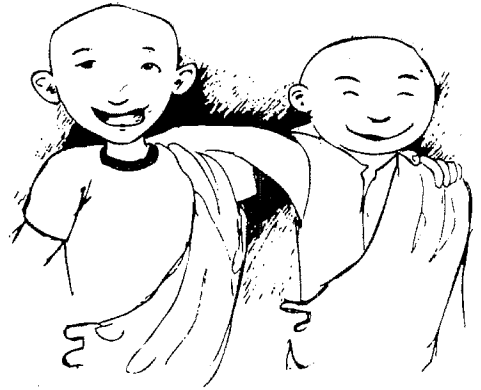
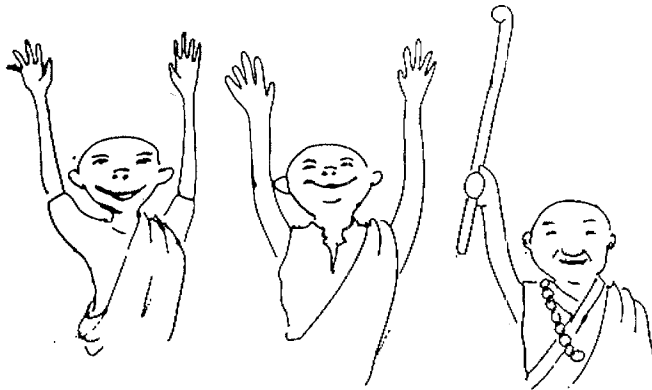
3. Take your time. Talk about the objects and how fragile they are. Work together slowly and mindfully.

༤ དང་པ་རང་ ཅ་ཆས་འདི་ག་སྟེ་ལུ་སྒོ་བཟུང་འབད་ནི་ཡིན་ན་ཐག་བཅད་དགོ། དེ་ལས་ ཅ་ཆས་འདི་ཉེན་སྲུང་གི་སྒོ་
ལས་ ག་དེ་སྟེ་བཟུང་སྟེ་འབག་ནི་ཡིན་ན་ འཆར་གཞི་བཟོ་བཞིན་མ་ལས་ འགྲོས་ཀྱིས་སྟེ་འབག་དགོ།

4. First decide where you are moving the relic to. Plan how you are going to hold it safely. Think about what you are doing and do it gently.

༥ ལག་པ་གཉིས་ཆ་རང་ལག་ལེན་འཐབ། གལ་སྲིད་ མཐོང་གྲོལ་ལ་སོགས་པའི་ཅ་ཆས་སྟོན་ཡོད་པ་ཅིན་ མཉམ་རུབ་
ཀྱི་ཐོག་ལས་འབད་དགོ།

5. Use 2 hands. Or 4 or 8 hands for a large sculpture or thongdroel.

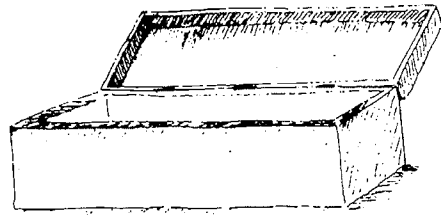

6. ཅ་ཆས་ཚུ་ལུ་རྒྱབ་རྟེན་གྱི་སྒོ་ལས་ ལེགས་ཤོམ་འབད་བརུང་དགོ། ཅ་ཆས་ཉེན་ཆེ་བའི་ཅ་ཆས་སྒོམ་ཅིག་སྒོ་བཟུང་
འབད་བ་ཅིན་ སྒོམ་སྒྲིང་སྒྲིང་ཅིག་ལག་ལེན་འཐབ་དགོཔ་དང་ ཉེན་སྲུང་གི་དོན་ལུ་ཅ་ཆས་ཚུ་བགོལ་གིས་སྲུང་
དགོ།

6. Hold the objects carefully. Give them support. Use a strong box to move a heavy fragile object. Wrap cloths around sculptures to protect them.

7. ཅ་ཆས་ཚུ་བཞག་སའི་ཅིག་ཅེ་གུ་ལུ་ ཁ་ཤིང་འདྲམ་ཅིག་བཀག་བ།

7. Put a clean piece of muslin or cloth on the floor or table to receive the relic.

8. སྒོ་གོང་ལས་ སྒོ་དང་སྒོམ་འདི་ཚུ་ཁ་ཕྱེ་སྒྲེ་བཞག།

8. Open the doors or storage trunks in advance.

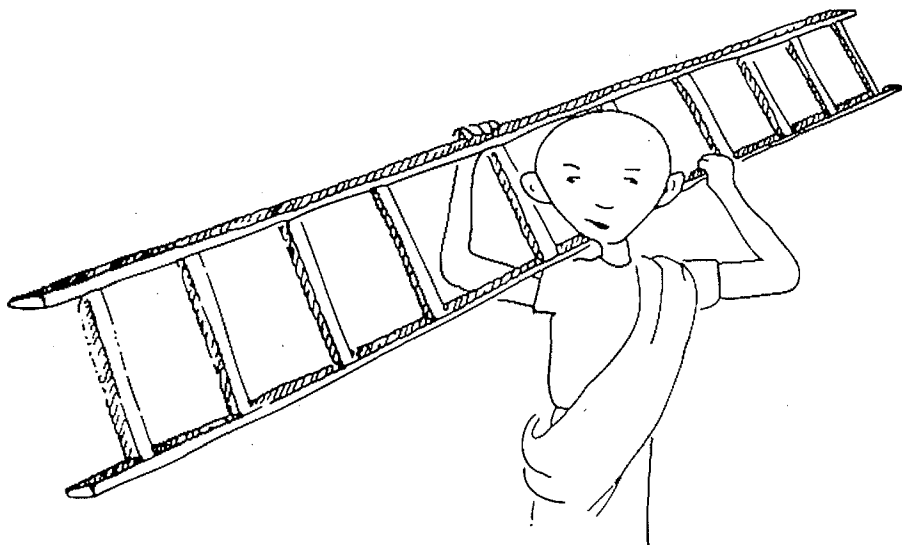
9. ཅ་ཆས་ཚུ་སྒོ་བཟུང་འབད་བའི་སྐབས་ལུ་ འགྲུལ་འཕྲིན་ལག་ལེན་མ་འཐབ།

9. Don't answer your mobile when moving or carrying a sacred object.

10. ཨེ་ཁུ་འདི་ཚུ་མར་ཚུར་སྒྲོམ་ད་ ལྷེབས་རིས་ཚུ་ལུ་གནོད་རྒྱུ་བྱུང་མ་བཅུག་པར་ ཞིབ་ཞིབ་སྒྲེ་འབད་དགོ།

10. Move ladders carefully. Don't scrape them against the wall paintings or alter.

༡༡ ལྷགས་ཀྱི་འཇལ་ཐག (measuring tape) ལག་ལེན་འཐབ་ད་ན་འཐེན་འབད་དགོ། འདི་གི་མཇུག་ལུ་ཡོད་མི་
ལྷགས་ཀྱི་འདི་ནི་ཁྱིམ་གྱི་ཡོད་པ་ལས་ ཐགས་རིགས་དང་ལྷེབས་རིས་ དེ་ལས་ ཤིང་འདི་ཚུ་མེད་པ་བཟང་ནི་འི་
ཉེན་ཁ་ཡོད།

11. Use metal tape measures carefully. The hook on the end is very sharp. It can damage textiles, paintings and wood.

༡༢ སྒྲ་བྲིས་དང་ མཐོང་གྲོལ་ཡང་ན་ སྒྲ་ཐང་ཚུ་དཔྱང་མ་ད་ལུ་ ག་དེ་སྒྲེ་འབག་ནི་ཡིན་ན་ ཉེ་མ་ལས་འཆར་གཞི་
བཟོ་སྟེ་ཆ་རྒྱུ་ཅིག་དང་གཅིག་ཁར་མཉམ་རུབ་ཀྱི་ཐོག་ལས་འབད་དགོ། ཉེན་སྲུང་གི་དོན་ལུ་ཨེ་ཁུ་གཉིས་
ལག་ལེན་འཐབ། ཅ་ཆས་ཚུ་ཡར་ཚུར་འཐེན་ནི་མི་འོང་།

12. When hanging a ladri, thongdroel or thangka, work together with a friend. Plan the lifting and moving carefully. Get 2 ladders to make the job safer. Do not pull on the textile.

༡༣ ཅ་ཆས་ཚུ་སྒྲིང་སྒྲིང་ཡོད་པ་ཅིན་རྒྱུང་མ་ཅིག་གསལ་སྟོན་འབད། གལ་སྲིད་ སྒྲ་ཐང་འདི་ཉལ་ཏེ་ ཉོག་ཀ་སྒྲུམ་འབད་
འཐོན་ཏེ་ཡོད་པ་ཅིན་ གསལ་སྟོན་འབད་ནི་མི་འོང་།

13. Display: Make sure the relic is strong enough for display. If a thangka has a big tear, please do not display it.

༡༤ རིམ་གྲོ་དང་ཆེས་བཅུ་འབྲུལ་མ་རན་པའི་སྟོན་མ་ལས་ ལག་ལེན་འཐབ་དགོ་པའི་ཅ་ཆས་ཚུ་བརྟག་ཤིང་དཔྱད་དེ་
མེད་པ་ཤོར་ཤོར་མ་འེ་ཡོད་པ་ཅིན་ སྒྲིང་བཟར་འཐོབ་སྟེ་ཡོད་པའི་སྟོན་པ་དཔོན་དང་ ཡང་ན་ འབྲེམ་སྟོན་ལས་
གཞིགས་ཅིག་དང་འབྲེལ་བ་འཐབ།

14. Plan ahead. Several weeks before a puja or tshechu, look at the objects that are going to be used. If there is damage, contact a trained lopen or museum person for help.

“ གོ་ས་ལེ་གོ་ས་ལེ་འབད་འགྱུར་བའི་ བོད་ཀྱི་གིས་ཡང་ཉུ་ལར་བསྐྱོར་འོང་།

If you walk slowly, even the donkey will reach Lhasa

6 མཛོད་ཁང་།

ཅ་ཆས་ཅ་ཅན་ཚུ་རིམ་གྲོ་དང་དབང་ལ་སོགས་པའི་སྐྱབས་མ་གཏོགས་ རྒྱ་ཆ་ ༩༩ དེ་ཅིག་གི་ཅིས་ མཛོད་ཁང་
ནང་ལུ་བསྐྱམས་ཏེ་ལུས་པ་ཡིན་མ་ལས་ མཛོད་ཁང་འདི་ཉེན་སྲུང་དང་ལྷན་སྦྲེལ་བཞག་དགོས་འདི་ གཤམ་ཆེས་
ཡིན། གཞོན་རྒྱུན་མང་ཤོས་ཅིག་ཅ་ཆས་ཚུ་ལག་ལེན་འཐབ་ད་དང་ སློ་བཟུང་འབད་མ་ད་འབྱུང་མ་ཡིན།
དེ་ལས་གཅིག་འདི་ མཛོད་ཁང་ནང་ལུ་བདག་འཛིན་ལེགས་ཤོམ་མ་འབད་མི་ལུ་བརྟེན་ཏེ་ཡིན། ཁྱིམ་ཐོག་གུ་ལས་
ཚུ་ཐིག་ འཛག་པ་ཅིན་རྒྱུན་ལྟོ་སྤྱོད་རང་རྒྱབ་འོང། འབྲུབ་དང་གྱི་ཅི་ཚུ་གིས་ ཐགས་རིགས་ཚུ་བཟའ་སྟེ་
བཅོ་ལ་རྒྱབ་མ་བརྟུབ་བཟོས་ཡིན། སྟེགས་ཚུ་གུ་སྟོ་མེད་པ་ཅིན་ གྱི་ཅི་དང་ཐལ་མ་དེ་ལས་ ཉི་མའི་འོད་ལས་
བརྟེན་ ཅ་ཆས་ཚུ་ལུ་ སྟོན་ཞུགས་འོང། ཤིང་གི་སྟོན་ཚུ་གིས་སྤྱོད་ཚུ་ལུ་ནག་ཐིག་རེག་སྟེ་མེད་པ་བརྟུང་མ་ཡིན།
ལྷེ་མིག་ཚུ་སྤྱིང་སྤྱིང་ མེད་པ་ཅིན་ ཨར་མ་ཤོར་ནི་དང་ བྱང་ནི་འཁྱེན་ཁལོད།

མཛོད་ཁང་འདི་དུས་རྒྱུན་རང་ བརྟག་དཔྱད་འབད་བཞིན་མ་ལས་ གཙང་སྤྱི་ཐོག་ལུ་རྒྱུན་སྤྱོད་འབད་དེ་ ཉེན་
སྲུང་དང་ལྷན་སྦྲེལ་འབད་བཞག་དགོས་འདི་གཤམ་ཆེ། ལོ་གཅིག་ནང་ཆར་གཅིག་འཕྲག་འཕྲག་པ་གི་རྩ་ལས་མི་
བརྟུབ། དུས་ཚོད་བཟོ་ཞིན་མ་ལས་ དུས་རྒྱུན་རང་འཕྲག་བདར་རྒྱབ་སྟེ་ གཞོན་རྒྱུན་འབྱུང་ནི་ལས་སྲུང་ཐབས་
འབད་དགོ། མཛོད་ཁང་འདི་ལྷ་ཁང་དང་རྫོང་ཚུ་ནང་ལུ་ཁང་མིག་གཤམ་ཆེ་ཤོས་ཅིག་ཡིན་མ་ལས་ བརྟག་དཔྱད་
འབད་དེ་ གནས་སྤངས་ལེགས་བཅོས་འབད་བ་ཅིན་ ཅ་ཆས་ཁྱིན་ཅན་ཚུ་ལྷན་བརྟན་འབད་བཞག་ནི་ལུ་ཁེ་ཕན་
སྟོན་ལོད།

མཛོད་ཁང་ནང་གི་གནས་སྤངས་འདི་ཡང་གནས་དུས་དང་བསྟུན་ཏེ་འགྱུར་དོ་ཡོད་པ་ཡིན། གནས་བྱུ་ལུ་ཚོན་
གཤེར་ཆེ་ནི་འདི་གི་ཉམ་བཟགས་ནི་འཁྱེན་ཁལོད་པ་མ་ཆད་ འབྲུབ་གྱི་རིགས་ཡང་བྱུ་ཆེས་འབད་འོང་སྟེ་ གི་
དེབ་དང་ཐགས་རིགས་ཚུ་བཟའ་འོང། ཉི་མའི་འོད་འདི་གིས་འབྲུབ་ཚུ་སྟེ་ནི་ལུ་རྒྱབ་གཞོན་འབད་མ་ཆད་ཐལ་མ་
དང་རྟེགས་ པ་ཚུ་འབྲུབ་ཚུ་གི་བཞེས་སྟོན་ཡིན།

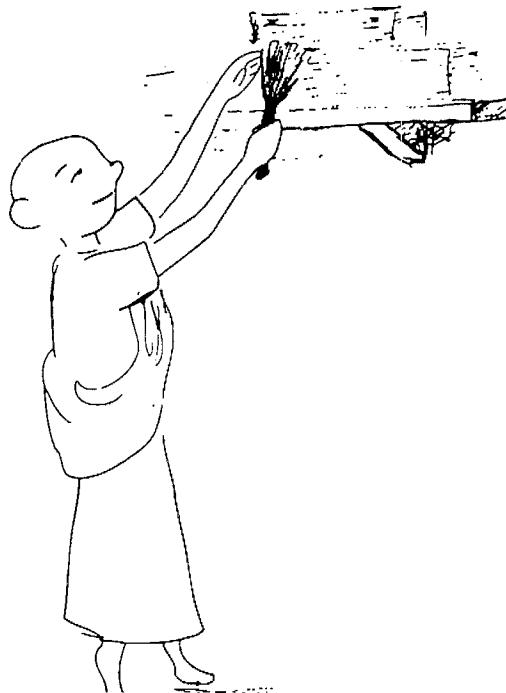
VI. The Store

Sacred objects spend most of their lives quietly resting in the store waiting for a special puja or blessing day. They spend 99% of their lives in the store. Therefore, we must make their resting place very safe and secure.

Most damage occurs from handling and moving. The second biggest cause of injury happens from poor storage. Leaking roofs are a disaster. Insects and rats eat textiles and cause damage that cannot be repaired. Open shelves are an invitation to rodents, dust and light. Bindis are easily eaten and the treasures consumed. Dust, dirt and light destroy the sacred objects. Wood boxes stain the thankgas and thongdroels. Broken locks and no security tempt theft and loss.

The store needs to be inspected regularly, cleaned and maintained in good safe conditions. Not just once a year! A regular cleaning schedule will help to protect the store from all vices. This is a very important room of the lhakhang or Dzong. Improvements and inspections are critical to the long life of the sacred objects.

The Store changes with the seasons. In the summer season, the rooms are damp and dark. Mold and mildew grows easily and destroys thanngas thongdroels and ladris. The insects are much more abundant in the summer. The humidity is so high that silver fish eat the books and textiles. Sunlight encourages all this growth. Dust and dirt add more food for insects.

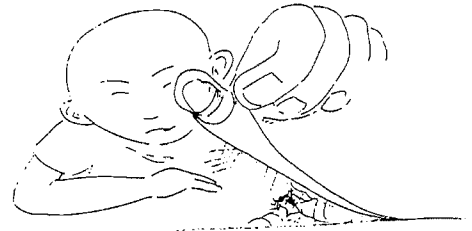
ཕྱི་ལོ་འབད་ཚུགས་པའི་ཐབས་ལམ་འཇམ་ཏོང་དོ།

Simple Steps: What you need to do.

- ༡ དབུ་འཛིན་དང་གཅིག་ཁར་མཉམ་རུབ་འབད་དེ་ མཛོད་ཁང་འདི་ དུས་རྒྱུན་རང་ ལེགས་ཤོམ་འབད་ ཉིང་སངས་
སངས་འཕྲུག་སྟེ་བཞག་དགོཔ་ཨིན།

1. Clean the storage room on a regular basis. Clean it very carefully. Work with the Uzen.

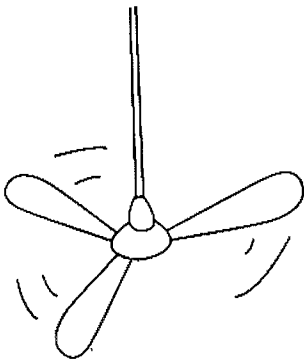
- ༢ འབུབ་ཚུ་སྦྱར་ཏེ་སྤོད་མའི་ཉིང་ལག་ལེན་འཐབ་ཐོག་ལས་
མཛོད་ཁང་ནང་གྱི་ཅི་དང་འབུབ་གྱི་རིགས་ཡོད་མེད་ བཟླ་དགོ།

2. Check for insects and rats. Use the insect sticky traps to identify what pests are living in the store.

- ༣ ཉམ་སྦྱ་གི་ངོམ་འདི་མ་འདྲཝ་ཅིག་ཡོད་པ་ལས་ རང་གི་ལྟ་པ་གིས་བརྟག་ཤིང་དཔྱད་དགོ།

3. Use your nose as your guide. Mildew and mold have a distinct smell.

- ༤ གནམ་བྱ་ཉམ་སྦྱ་བརྟག་ནི་ལས་བཀག་ནིའི་དོན་ལཱ་ དུས་རྒྱུན་རང་ གློག་མེ་ལས་བརྟན་པའི་རྒྱུང་འཁོར་ལག་ལེན་འཐབ།

4. Use an electric fan all summer to circulate the air and prevent mildew from growing.

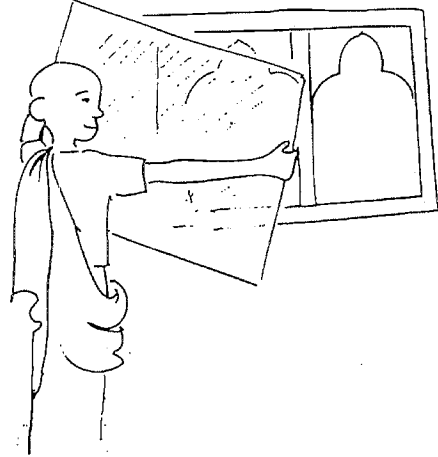
༥ མཛོད་ཁང་འདི་ཐབ་ཚང་མེན་མ་ལས་ བཞེས་སྒྲོག་རིགས་དང་ མར་ ཡང་ན་ མེད་གཞི་རིགས་ཚུ་བཞག་ནི་མི་འོང་།

5. Do not store any food, butter or flowers in the store. The store is not a kitchen.

༦ སྒོ་ཅུང་ཚུ་བསྐྱམ་སྟེ་བཞག་དགོ། འོད་འབབ་དང་འཕྲིལ་ཏེ་

སྒོ་ཅུང་ཚུ་གུ་ཤེལ་བསྒྲིག་དགོ།

6. Keep the windows closed. Install glass if possible.

༧ ཐགས་རིགས་ཚུ་བཏབ་སྟེ་བཞག་པ་ཅིན་ཨོ་གོ་བསྐྱམ་ནི་ཨིན་མ་ལས་ འབྲིབ་དྲུང་ཉིང་སངས་སངས་གཅིག་གུར་ རས་

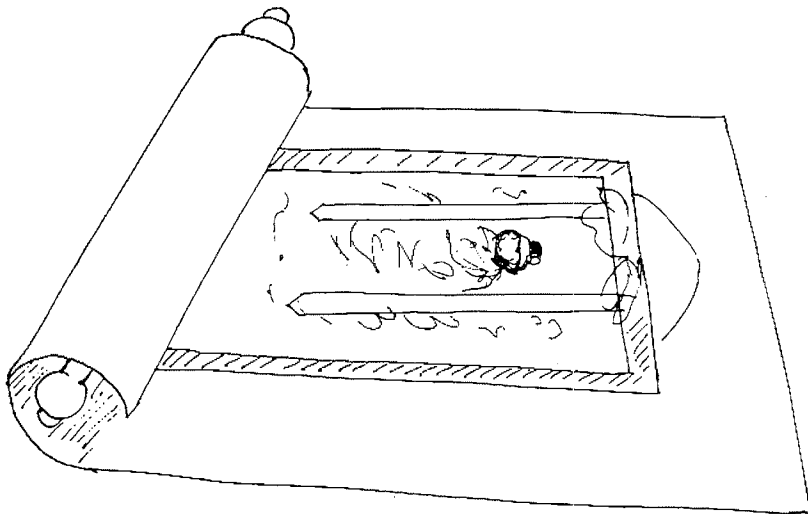
དར་ཅིག་ལག་ལེན་འཐབ་ཐོག་ལས་སྒྲིལ་ཏེ་བཞག་དགོ།

7. Roll all textiles. Folding them causes creases which don't come out. Roll textiles on clean pvc pipes, with muslin.

༨ སྒྱ་ཐང་དང་མཐོང་གོལ་དེ་ལས་ གྲ་བེས་ཚུ་རེ་རེ་བཞིན་དྲུ་རས་དར་ཉིང་སངས་སངས་ཅིག་གིས་སྒྲུང་ཏེ་བཞག། ཨིན་ཅུང་

ཤུགས་འབད་བསྐྱམ་པ་ཅིན་ གཉེར་མ་ཆགས་ནི་ཨིན་མ་ལས་ཤུགས་འབད་བསྐྱམ་ནི་མི་འོང་།

8. Wrap the outside of each thangka, thongdroel or ladri in clean muslin. Do not tie them too tightly. This causes wrinkles.

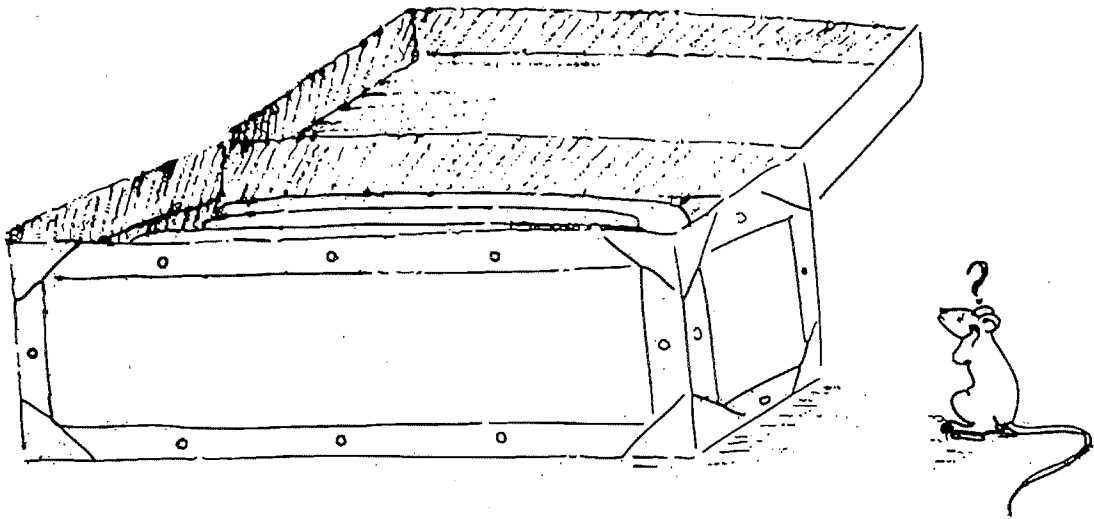

༩ རས་དར་འདི་ཚུ་ཉིང་སངས་སངས་མེད་པ་ཅིན་ཚུ་འབྲུད་གོ།

9. If the muslin or bindis are dirty, wash them.

༡༠ སྒྱ་ཐང་དང་མཐོང་གྲོལ་ ཚོས་གོས་ དེ་ལས་ བླ་བེས་འདི་ཚུ་འབྲུབ་དང་བྱི་ཅི་དེ་ལས་ཐལ་ཕ་ཚུ་ལས་སྤྱང་ཐབས་ལུ་
ལྷགས་ གྱི་སྒྲོམ་ནང་བཅུགས་ཏེ་བཞག་དགོ།

10. Keep thangkas, thongdroels, robes and ladris in a metal box. This will protect them from insects, rats and dust.

༡༡ གལ་སྲིད་ཤིང་སྒྲོམ་ལག་ལེན་འཐབ་པ་ཅིན་ ཐགས་རིགས་ཚུ་ཤིང་གྲུ་རིགས་བཅུག་པར་ རས་དར་གྱིས་བྱར་ཁར་ལས་
སྒྲོར་ཏེ་བཞག་དགོ། འདི་ཡང་གཅི་འབད་ཟེར་བ་ཅིན་ ཤིང་གྲུ་སྤྱར་ཇུས་ཡོད་པ་ལས་ ཐགས་རིགས་ཚུ་ཁ་དོག་གྱུ་སྤྱག་
བཅོམ་ཡིན།

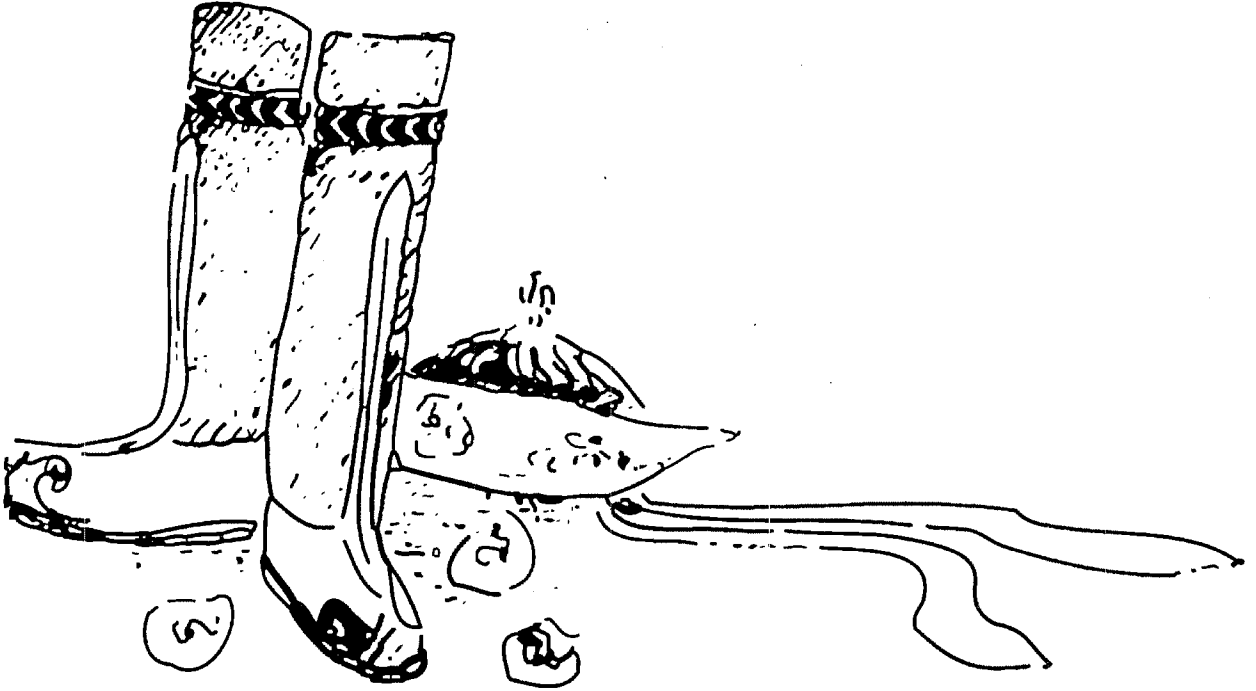
11. Line the inside of wooden boxes with muslin to separate textiles from wood. Wood is acidic and will stain the textiles brown.

༡༢ སྒྱ་ཅིན་དང་ལག་ཆས་ དེ་ལས་ ལྷུང་བཟེད་འདི་ཚུ་དང་གཅིག་ཁར་རས་དར་ཉིང་སངས་སངས་ཅིག་ཉྱག་པུ་རང་བཞག་
དགོ།

12. Put clean muslin on the shelves with sculptures, instruments and bowls.

13 ལྷམ་དང་ལྷམ་ཚུ་གི་ནང་ན་ལག་པ་གིས་བཟོ་བཟོ་བའི་དལ་ཤོག་ཡང་གོང་བཙམ་སྟེ་བཙུགས་དགོ།

13. Use handmade paper, crumpled up, inside hats and boots to give them support.

ལག་ལེན་འཐབ་མ་བཏུབ་པའི་ཅཅས་ཀྱི་མོ་ འོག་ལུ་བཞོད་དེ་ཡོད་པའི་ཅཅས་ཚུ་ལག་ལེན་འཐབ་པ་ཅིན་བཙོ་ཁ་རྒྱུབ་
མ་བཏུབ་པའི་ གཞོད་རྒྱུན་འབྱུང་ནི་ཡིན་མ་ལས་ ལག་ལེན་འཐབ་ནི་མི་འོང་།

སེལ་གྱིབ་ ལྷགས་གཟེར་ བཏུབ་གཟེར་ སྤྱིན་ ལྷོ་ལ་ལག་མཉེས་མཉེས་ལ་ དལ་ཤོག་ གསར་ཤོག་ སྤྱི་ཅི་ལེ་འབར་
སྤྱུག་གུ་ལ་སོགས་པ་ཚུ་ཡིན།

Forbidden materials List: Please do not use any of these as they cannot be removed and cause damage!

Cellotape, thumb tacks, nails, staples, glue, rice balls, brown paper, newspaper, candles, pens.

2) མཐའ་འཁོར་གནས་སྤངས་ - མེ་གནམ་གཤིས་གནས་སྤངས་དང་འབྲུབ་རིགས།

VII. The Environment – Light, Weather and Insects

མཐའ་འཁོར་གནས་སྤངས་ཟེར་མི་འདི་ ང་བཅས་རང་འཛམ་གླིང་ནང་གི་མཐའ་འཁོར་དང་གནམ་གཤིས་གནས་སྤངས་ལུ་
གོ་ཤ་ཡིན། འདི་འི་གཤམ་ཁར་ ཚུད་དང་ རྫོན་གཤེར་ མེ་ བཙོག་གི་བ་ ཐལ་ཤ་དང་ དེ་ལས་
འབྲུབ་རིགས་ཚུ་ཡང་ཚུད་པ་ཡིན། ཅ་ཆས་དང་བྱིམ་ལ་སོགས་པ་ ག་ཅི་རང་ཡིན་རུང་མཐའ་འཁོར་གནས་སྤངས་དང་གཅིག་
ཁར་འབྲེལ་གཏོགས་ ཡོད་དགོ་མི་འདི་ཡང་ མཐའ་འཁོར་གྱི་ གནམ་གཤིས་གནས་སྤངས་འདི་ལེགས་ཤོམ་མེད་པ་ཅིན་
ཅ་ཆས་ཚུ་ལུ་གོད་སློན་ ལྷགས་ནི་ཉེན་ཁ་ཡོད། མེ་གིས་ཐགས་ རིགས་ཚུ་ཚོས་གཞི་ཡལ་བཅུག་སྟེ་མེད་པ་བཏང་མ་ཡིན།
འབྲུབ་ཚུ་གིས་ཐག་རིགས་ཚུ་བཟའ་ཤ་ཡིན། ཐལ་ཤ་གིས་ཚོན་རིས་དང་སྒྲ་རྟེན་ཚུ་ལུ་གོད་སློན་སྒྲུབ་ཡིན།བྱིམ་ནང་ལུ་ཐིག་
འཛག་པ་ཅིན་ཅ་ཆས་མེན་ ཚད་བྱིམ་འདི་ལུ་ཡང་གོད་སློན་སྒྲུབ་ཡོང།

ཚུད་གྱི་འགན་ཁུར་འདི་ གནས་སྤངས་བརྟག་ཞིབ་འབད་དེ་ དཀའ་ངལ་ཚུ་འབྱུང་ནི་ལས་བཀག་ཐབས་འབད་ནི་ཡིན།
ལཱ་འཛམ་རྟེན་ དཔེར་ན་ སྒོ་རྩུང་གུ་ལུ་སྒོ་རས་རྒྱབ་ནི་ ཤེལ་བསྐྱིགས་ནི་ ཏུས་རྒྱན་འཕྲུག་བཟར་རྒྱབ་ནི་ སྒོ་ག་མེ་
ལས་བརྟེན་པའི་རྒྱང་འཁོར་ཚུ་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་ བྱིམ་ཐོག་གུ་ལས་ཚུ་ཐིག་འཛག་མི་འཛག་བཟླ་ནི་ལ་སོགས་པ་ཚུ་ཚུལ་
མཐུན་སྟེ་འབད་བ་ཅིན་ རྒྱན་ངན་ཚུ་ལས་སྤང་ཐབས་འབད་ཚུགས།

སྒོ་ག་མེ་དང་ཉེ་མའི་འོད་ག་ཅི་རང་ཡིན་རུང་ ཅ་ཆས་ཚུ་སྒླམ་སྟེ་ཁོད་ག་ཡལ་བཅུག་པ་ཡིན། ཐགས་རིགས་དང་ ཚོན་རིས་
དེ་ལས་ཤོག་གུ་ཚུ་ལུ་གོད་སློན་སྒྲུབ་ནི་ཉེན་ཁ་སྒྲིམ་སྟེ་ཅིག་ཡོད་པ་ལས་ ཅ་ཆས་ཚུ་ཚད་ལས་འགལ་ཏེ་མེན་མ་བཏོན་པ་
བཞག་པ་ཅིན་ གོད་སློན་འབྱུང་ནི་ལས་བཀག་ཚུགས།

The environment is the surrounding climate and conditions in our world. It includes temperature, humidity, light, pollution, dust and insects. Our environment affects the condition of all the relics and the building itself. Bad environment can damage relics. Light fades and destroys textiles; insects eat

textiles; dust injures paintings and sculptures, water leaks damage the building and all the contents.

Your job is to take steps to control the environment and stop excessive problems. Simple steps such as curtains, glass windows, regular cleaning, use of electric fans, and checking roof for leaks, can prevent disasters.

Light: All light damages relics. It makes them lose color, and become dry. Both sunlight and electric lights cause these problems. Textiles, paintings and paper are the most vulnerable. Reducing the brightness and length of time relics are exposed, can prevent most damage.

ཚུགས་ཀྱི་འབད་ཚུགས་པའི་ཐབས་ལམ་འཇམ་རྟེན་དོ།

Simple Steps: What you need to do.

༡ རིམ་གྱོ་འབད་མ་ད་དང་ མཚོན་མ་རེ་ཡོད་པ་ཅིན་མ་གཏོགས་ གློ་བཟུམ་ཏེ་ གློ་ཅུང་ཚུ་གློ་རས་རྒྱུ་བྱེ་བཞག་དགོཔ་ཨིན།
འདི་གིས་ གླུ་བྲེས་དང་ རྟེན་ཁབས་ བྱེ་ཐུར་རྒྱུ་མཚན་ལ་སོགས་པ་ཚུ་ ཆོས་གཞི་ཡལ་ཏེ་རུད་འགྱུ་ནི་ལས་བཀག་
ཚུགས།

1. Put up curtains and keep them closed except when there is a puja or visitors. This will protect the ladri, tenkhep, phen, gyeltshen, (canopies and banners) from fading and falling apart.

༢ མཛོད་ཁང་གི་གློ་ཅུང་ཚུ་གློ་རས་རྒྱུ།

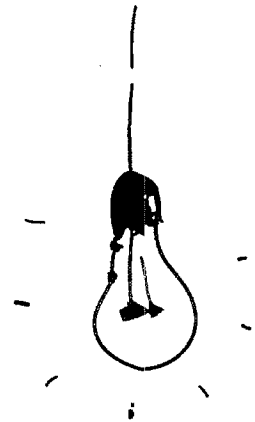
2. Block windows in Store with curtains.

༣ རིམ་གྱོ་དང་མཚོན་མ་རེ་ཡོད་མ་གཏོགས་མེ་འདི་ཚུ་གསལ་བཞག།

3. Turn off the lights except when there is a puja or visitors.

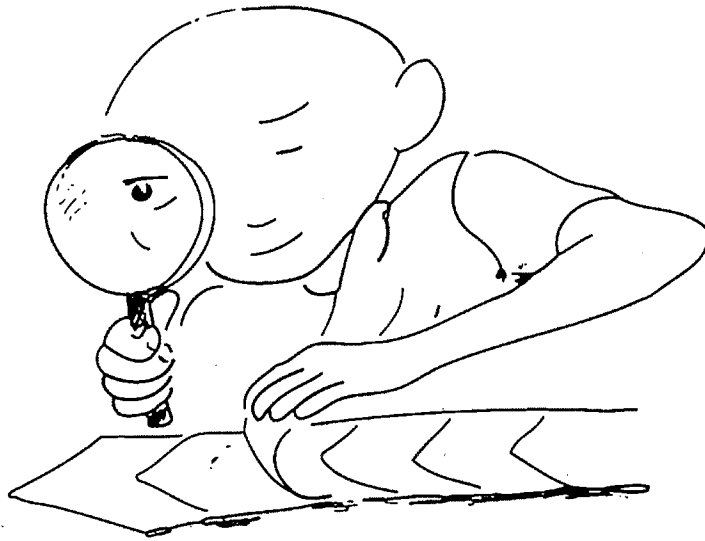
༤ གླུ་བྲེས་དང་རྒྱུ་མཚན་ཚུ་གནས་མེད་ས་མེད་ མེ་གི་མཐའ་མར་མ་དཔུང་།

4. Don't hang ladris and banners close to electric lights.

- ལ ཐགས་རིགས་ཚུ་རྩ་རྩུན་རང་ མེད་པ་ཐལ་མ་ཐལ་བལྟ་དགོང་མ་ཚད་ བཏབ་མཚམས་ནང་ལས་པར་ཁདྲོག་ཡལ་མ་
ཡལ་བལྟ་སྟེ་ གལ་སྲིད་ཁདྲོག་ཡལ་ཏེ་ཡོད་པ་མཐོང་པ་ཅིན་ མཛོད་ཁང་ནང་བཙུགས་ཏེ་བཞག་དགོ།

5. Examine textiles regularly for damage. Check inside the folds or under the tongues of banners to see if there is loss of color. If so, take the textile down and put it in the Store.

ཚོན་དང་སྒྲོན་གཤེར་ གནམ་གཤིས་གནས་སྐབས་འདི་ཚེ་མ་དྲག་པར་ སྐམ་གྲོག་གྲོ་ཡོད་པ་ཅིན་ ཅ་ཆས་ཚུ་གིས་དོན་ལུ་
ལེགས་ཤོམ་ཡིན། སྒྲོན་གཤེར་ཆེ་སུ་ཅིག་འབད་སྒྲོད་པ་ཅིན་ལེགས་ཤོམ་མེན་མི་འདི་ཡང་ཐགས་རིགས་དང་ སྐུ་ཐང་དེ་ལས་ཤིང་
དང་ ཚོན་རིས་ཚུ་ལུ་ཉམ་བཏག་བཙུག་ནི་འདི་གིས་ཡིན། སྒྲོན་གཤེར་ལས་བརྟེན་ཟླ་མ་ཁམ་ལོག་སེ་སེ་མནམ་ལས་འབུབ་རིགས་
ཚུ་ཡང་ལེ་ག་འོང་མ་ཡིན།

ཉེན་སྲུང་དང་ལྡན་པའི་ཚོན་གཤེར་གྱི་ཚད་ 35%-65% (65% ལས་ལྷག་པ་ཅིན་ཉམ་བཏག་པ་ཡིན།)

ཉེན་སྲུང་དང་ལྡན་པའི་ཚོན་ གྱིག་རི་སེལ་ཤེསི 12 - 20 གི་བར་ན་དགོང་ཡིན།

Temperature and Humidity (RH): Cool and dry temperatures are good for the life of relics. But humidity is a big problem! Humidity can cause mold

and mildew on textiles, thangka, wood and paintings. Humidity can cause rust on metals. High humidity makes a bad odor and attracts silverfish, clothing moths and wood borer beetles. This is particularly a problem in the summer.

Humidity – safe levels: 35% - 65% (above 65% and it is mold time)

Temperature – safe levels: 17 – 20 C

ཚུད་ཀྱི་འབད་ཚུགས་པའི་ཐབས་ལམ་འཇམ་ཏོག་དོ།

Simple Steps: What you need to do.

༡ གནམ་བྱ་གི་སྐབས་མཛོད་ཁང་ནང་སྤྱང་འཁོར་ལག་ལེན་འབབ།

1. Use an electric fan in the summer in the Store.

༢ མཛོད་ཁང་འདི་ཉིད་སངས་སངས་བཞག།

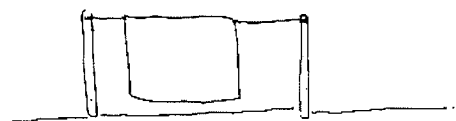
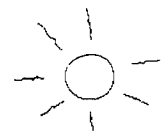
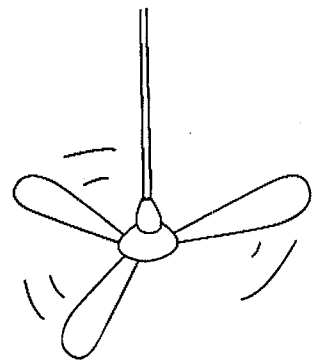
2. Keep Store clean!

༣ མཛོད་ཁང་ནང་ཡོད་པའི་ ཐགས་རིགས་དང་སྐྱ་ཐང་དེ་ལས་ སྤྱེས་ཚུ་དུས་རྒྱུན་རང་བཟླ་དཔྱད་འབད་དེ་ ཉམ་བཟླ་མ་བཟླ་བཟླ་དགོ།

3. Check textiles, thangkas, ladri in Store on a regular basis to see if they are damp or molding.

༤ གལ་སྲིད་ཉམ་བཟླ་སྟེ་ཡོད་པ་ཅིན་ ཉམ་ནང་འབག་སྟེ་སྐྱ་མ་བཞིན་ན་ ཉམ་བཟླ་མ་བཟླ་མ་ཚུ་འགྲོམ་གྱིས་སྟེ་ འཕྲུག་ བཀོག་དགོ།

4. If you find mold on relics, take them outside in the sun and dry them out. Lightly and carefully brush off the mold.

༥ མཛོད་ཁང་འདི་སྒོན་མ་འགྱུ་མ་བཅུག་པར་སྒྲམ་གྲོག་གྲོ་འབད་བཞག་དགོ།

5. Dry out the Store.

༦ ཅ་ཆས་ཚུ་བཅུགས་ཏེ་ཡོད་པའི་སྒོན་མ་ཚུ་ སྒོ་ཅུང་དང་ཕྱི་ཁར་རྟོང་གི་གྲུང་གི་སྒོ་ལོག་ཁར་མ་བཞག།

6. Keep relic store boxes away from windows and outside walls.

༧ འབད་ཚུགས་པ་ཅིན་ སྒོ་ཅུང་ཚུ་གུར་ཤེལ་བསྐྱིགས།

7. Cover windows with glass if possible.

བཙོག་གི་བ་དང་ཐལ་མཆོག་ ཅ་ཆས་ཚུ་གིས་དོན་ལུ་ ཐལ་མཆོག་དང་ སྐུ་མ་འཁོར་ལས་འཐོན་པའི་བཙོག་རྒྱུ་ དེ་ལས་
དཀར་མེད་དང་ ཐབ་ལས་འཐོན་པའི་དུ་པ་ཚུ་ལེགས་ཤོམ་མེན། འདི་ཚུ་གིས་ཅ་ཆས་ཚུ་ལུ་སྐྱར་སྒོད་དེ་མེད་པ་བཏང་མ་མ་
ཚད་ རྟེན་པ་ལུ་བརྟེན་ཏེ་འབུབ་རིགས་ཚུ་ཡང་ལེ་ག་འོང་མ་ཡིན།

Pollution and Dust: Dust, car exhaust, and smoke from butter lamps and cooking are not good for the relics. These pollutants get stuck in the textiles, wood, paintings, metal and cause stains and damage. The dirt also attracts insects.

ཁྱོད་ཀྱི་འབད་ཚུགས་པའི་ཐབས་ལམ་འཇམ་རྟོང་རྟོ།

Simple Steps: What you need to do.

༡ ན་མ་རང་འབད་རུང་ མཛོད་ཁང་དང་ལྷ་ཁང་འདི་གཙང་སྒྲུ་དང་ལྷན་མ་འབད་བཞག།

1. Keep Store and Lhakhang CLEAN!

“

ཚུ་མ་འོང་མ་ལས་ལུ་ཐ། ན་མ་འོང་མ་ལས་རིམ་གྱི།

A drain before the advent of water;

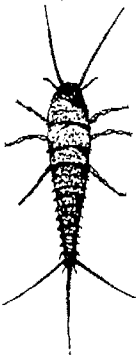
A ritual before the advent of a disease

2 དུས་རྒྱུན་འགོ་འགྲུལ་མེད་པའི་ལྷ་ཁང་ཚུ་ནང་ ཅ་ཆས་ཚུ་གྲར་རས་དར་བཀའ་སྟེ་བཞག་དགོས་དང་རས་དར་ཚུ་ཡང་
ཟླ་ལྷམ་བཞིན་དུ་ཚུ་འཁྱུད་གོ།

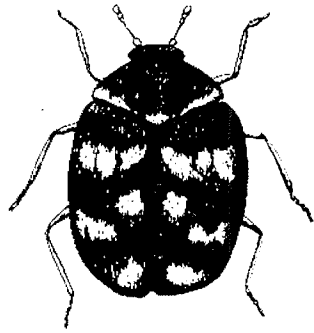
2. Cover relics with muslin. Do this in lhakhangs that are not visited often.
Wash muslin covers monthly.

འབྲུབ་གྱི་རིགས་དང་བྱི་ཅི་མེད་ བདག་འཛིན་མ་འབད་བར་བཞག་པ་ཅིན་ བལ་དང་ འབྲུ་རས་ ཀ་བལ་
སེམས་ཅན་གྱི་སྤྱ ལྷགས་ཀོ་ ཟུའི་སྤྱ ཤིང་དང་ཤོག་གྲུ་ལ་སོགས་པ་ གཅིག་གིས་བཟོ་བའི་ཅ་ཆས་རང་ཨིན་རུང་
བྱི་ཅི་དང་འབྲུབ་ཚུ་གིས་གཞོད་པ་བཀའ་ལྟ་ཨིན། ཤིང་འབྲུབ་ཚུ་གིས་ ཤིང་རྒྱང་མ་ཅིག་མེན་པར་འབྲུ་རས་དར་བལ་དེ་
ལས་ ཀ་བལ་ལ་སོགས་པ་ཚུ་ཡང་ཆ་མཉམ་བཟའ་ལྟ་ཨིན། བྱི་ཅི་ཚུ་གིས་ ལྷགས་གྱི་ཅ་ཆས་ཚུ་མ་གཏོགས་གཞན་གཅི་
ཡང་བཟའ་འོང། ཟླ་ནང་ལུ་འབྲུབ་འདི་ཚུ་འཛུལ་ནི་ལས་བཀའ་ཐབས་འབད་ནི་འདི་ལུ་ཁག་ཅིག་ཨིན་མ་ལས་དུས་རྒྱུན་
རང་བཟླ་དཔྱད་འབད་དེ་གཞོད་པ་བཀའ་ལ་མ་བཀའ་བཟླ་དགོས་དང་ ཁང་མིག་ཚུ་ཡང་ཉིང་སངས་སངས་འབད་འཕྲག་
བཞག་དགོ། སེམས་ཅན་ཚུ་བཟུང་ནི་གི་ཉིང་འདྲམ་ཡོད་རུང་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་ གལ་སྲིད་དཀའ་ངལ་དང་སྤྱོན་སྤྱོམ་
རང་འབྲུང་སྟེ་ཡོད་པ་ཅིན་ རྒྱབ་བསྐྱོར་གྱི་དོན་ལུ་ ཐགས་རིགས་འགྲེམ་སྤྱོན་ཁང་དང་ ཡང་ན་རྒྱལ་ཡོངས་འགྲེམ་སྤྱོན་
ཁང་དང་ གཅིག་ཁར་འབྲེལ་བ་འཐབ།

Insects and Rats: Insects and rats will destroy all the organic relics if allowed. This includes wool, silk, cotton, fur, skins, leather, feathers, paper, and wood. Clothing moths eat wool, silk and furs. Silverfish eat paper and glue, and sometimes silk. Wood borers eat wood and anything near the wood such as silk, wool and cotton. Rats eat almost everything except metals. An infestation can completely wipe out the relic collections. It is difficult to prevent insects from entering open buildings. Your job is to continually check for insect and rat damage, remove the relics if they are being eaten, and clean the rooms very thoroughly. Use traps if you have them. If you find a big infestation, please contact The Textile Museum or National Museum and they can help with methods of insect elimination and relic protection.

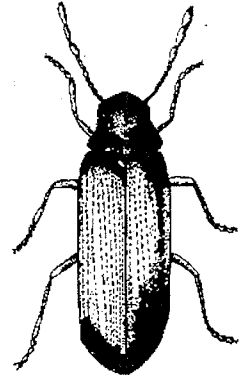
Silverfish

Carpet Beetle - adult

Carpet Beetle - larva

Wood Borer

ཁྱད་གྱི་འབད་ཚུགས་པའི་ཐབས་ལམ་འཇམ་དོང་དོ།

Simple Steps: What you need to do.

༡ མཛོད་ཁང་དང་ཁང་མིག་ཚུ་ཆ་མཉམ་ ག་ནི་བ་ཉིང་སངས་སངས་འབད་བཞག་དགོ།

1. Keep Store and all rooms spotlessly CLEAN.

༢ མཛོད་ཁང་ནང་ལུ་ བཞེས་སྒོ་དང་ སྒོ་ཤིང་གི་རིགས་མ་བཞག།

2. Do not keep foods and plants in Store.

༣ འབུ་རས་དང་བལ་ སེམས་ཅན་གྱི་སྒྱུ་ དགས་གོ་འདི་ཚུ་དུས་རྒྱུན་རང་བཟུ་རྟོག་འབད་འདི་ འབུ་བ་ཚུ་གིས་ གཞོད་པ་བཀལ་མ་བཀལ་བཟུ་དགོཔ་མ་ཆད་ འབུ་བ་ཤི་ཤིས་དང་ ཡང་ན་ ཆོང་འབུ་བ་ཚུ་ཡང་ ཡོད་མེད་བཟུ་དགོ།

3. Check silks, wools, furs, skins on a regular basis to see if there is any insect activity. Look closely for dead insects and live larvae or worms.

༤ གནམ་ཁར་ལས་འཕུར་མི་འབུ་བ་རིགས་ཚུ་ཡང་ཡོད་མེད་བཟུ་སྟེ་ ཡོད་པ་ཅིན་ ག་ཅི་ཨིན་ན་ངོས་འཛིན་འབད།

4. Look for any flying insects and identify what they are.

༥ འབུ་བ་ཚུ་སྒྱུར་ཏེ་སྒྲོད་མི་འདི་ཉིང་འདི་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་ འབུ་བ་རིགས་ག་ཅི་རང་ཡོད་ག་ བཟུག་དཔྱད་འབད་དགོ།

5. Use sticky traps to indicate what insects are present.

གཤམ་སྤྱོད་གཞོན་རྒྱུ་སྤྱོད་འབད་རྒྱུ་སྤྱོད་པ་ཅིན་ དེ་འབྲལ་ལས་ རྒྱུ་བསྐྱོར་འཛུལ་དགོ། འབྲལ་དང་བྱི་ཅི་རྒྱུ་
གིས་འཕྲོ་མ་ཐུད་དེ་རང་གཞོན་པ་བཀལ་ཤམ་ཡིན།

6. If you find an infestation, call for assistance. Don't wait! The insects and rats will continue to eat the relics.

བྱི་ཅི་རྒྱུ་སྤྱོད་ རྒྱུ་སྤྱོད་ལང་འདི་རྒྱུ་ ཅ་ཆས་རྒྱུ་བཞག་ས་ཡིན་ཅུང་ བྱི་དང་ཅ་ཆས་རྒྱུ་ཆ་མཉམ་རྒྱུ་ཆ་མཉམ་ཡིན་མ་
ལས་ རྒྱུ་སྤྱོད་པ་ཅིག་གི་རྒྱུ་ལས་ མེད་པ་ཐལ་ནི་འགོ་བཙུག་སའ་ཡིན། བྱི་རྒྱུ་སྤྱོད་བདག་འཛིན་འབད་ནི་འདི་དོན་ལུ་
བྱི་འདི་ རྒྱུ་སྤྱོད་ཐོག་མཉམ་བཅོས་འབད་དེ་ ལེགས་ཤོམ་འབད་བཞག་དགོ་པ་འདི་གཤམ་ཆེ། བྱི་ཐོག་དང་
རྒྱུ་སྤྱོད་ བྱི་ཁྱི་གཞི་ འཇམ་ རྒྱུ་སྤྱོད་ འཕྲུལ་གཞི་ གཞེན་ དེ་ལས་སྤྱོད་དང་ རྒྱུ་སྤྱོད་ཆ་མཉམ་
དུས་རྒྱུ་སྤྱོད་རང་བཞག་དམུད་འབད་དེ་བྱི་འདི་རྒྱུ་སྤྱོད་ལེགས་ཤོམ་འབད་དགོ། གཤམ་སྤྱོད་གཞོན་རྒྱུ་སྤྱོད་སྤྱོད་པ་
མཐོང་པ་ཅིན་ ཅ་རྒྱུ་སྤྱོད་སྤྱོད་སྤྱོད་ཆ་མཉམ་ལུ་སྤྱོད་ལུ་འབད།

Building Maintenance: The Dzong and Lakhang are HOME to the relics.

The buildings are old and also relics. They start to fall apart after some years.

They need to be fixed and kept in good condition to PROTECT the contents.

Roofs, drain spouts, foundations, electricity, floors, pillars, windows and

doors need to be checked regularly. The structure of the building needs to be

in good physical shape. If you find a problem, contact the Division for

Conservation of Architectural Heritage, and file a damage report.

“རང་སྒྲུལ་རྒྱུ་ཡིན་ཅུང་ལྷོད། རོགས་སྒྲུལ་མར་ཡིན་ཅུང་མི་འ

Chew on your own lot, even if it is a sto

You can not digest the lot of others, even if it is but

༤ གློ་བུར་གྱི་གནས་སྐབས་ མེ་ཁྱེན་ ལྷ་ཐེག་འཛམ་གནི་ དེ་ལས་ འབྲུབ་དང་ཕྱི་ཕྱི་གི་གོད་ཁྱེན།

VIII. Emergency! Fire! Water Leaks! Insect and Rat Infestations!

ཁྱོད་ཀྱི་འབད་ཚུགས་པའི་ཐབས་ལམ་འཇམ་རྟོང་རྟོ།

Simple Steps: What you need to do.

- ༡ དབུ་འཛིན་འདི་འགོ་དཔོན་ཡིན་མ་ལས་
གློ་བུར་གྱི་ཁྱེན་དན་གཅི་རང་འབྱུང་རུང་
དེ་འཕྲལ་ལས་ དབུ་འཛིན་ ལུ་སྟན་ཞུ་འབད་དགོ།

1. Call the Uzen immediately. He is in charge and needs to know about any emergencies.

༢ མེ་ཁྱེན་དང་ལྷ་ཐེག་འཛམ་གྱི་ཁྱེན་དན་འབྱུང་པ་ཅིན་ བ་འཐེན་འབད་དེ་ རང་གི་ཆེ་སྟོན་ལུ་བར་ཆད་འབྱུང་བཅུག་
ནི་མི་འོང།

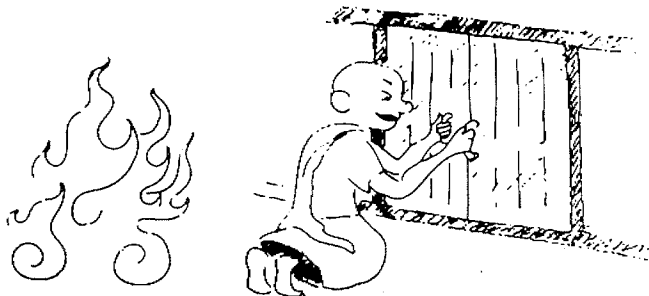
2. Be most careful of YOUR life in the case of a fire or flood.

༣ རྒྱུ་རྒྱུ་ལང་སྟེ་འུར་ཕྱེད་མ་འཐབ་པར་ ཞི་བའི་རང་ལས་ འགོ་ས་གྱིས་སྟེ་འབད་དགོ།

3. Do not panic. Be calm and clear headed.

༤ གལ་སྲིད་མེ་ཁྱེན་དེ་འབྱུང་པ་ཅིན་ གློ་དང་གློ་ཕུང་ཚུ་ཆ་མཉམ་བསྐྱམ་དགོ། ལྷ་ཐེག་ལང་མ་ད་མེ་འདི་བཟུགས་
འབད་འབར་མ་ཡིན།

4. Fire. Close windows and doors. Oxygen and wind feeds the fire flames.

- ༥ མེ་གསང་ནིའི་རྒྱུ་ཡིན་ལག་ལེན་འཐབ་འདི་མེ་གསང་དགོ། དེ་འཕྲུལ་ལས་ བྲིམས་སྤྱང་འགག་པ་དང་ ཡང་ན་ མེ་གསང་སྡེ་ཚན་ ཡང་ན་ ཅ་རྟིང་འཛིན་སྒྲོང་སྡེ་ཚན་ ལུ་བརྒྱད་འཕྲིན་བཏང་སྟེ་ཉེན་བརྩ་འབད་དགོ། གལ་སྲིད་ མེ་འདི་ མེ་རྒྱང་རྒྱུ་ཡིན་ལས་འབར་འབར་མ་ཡིན་པ་ཅིན་ མེ་འདི་གསང་ནིའི་དོན་ལུ་རྒྱ་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་ མི་འོང།

5. Fire. Use the fire extinguisher on the flames. Call Police or Fire Department or DCP immediately. Use water, but not on a gas fire.

- ༦ མེ་གསང་ནིའི་དོན་ལུ་ རྒྱུད་རའི་འབྲུ་རས་ཀྱི་གཤམ་ཐབ་ཡང་ན་ བཀའ་ནིའི་ལག་ལེན་འཐབ། (རས་གོས་ཀྱི་ རྒྱུ་ཆ་ཡིན་པ་ཅིན་ ལག་ལེན་མ་འཐབ།)

6. Use your wool robe or shawl to smother the fire. (not polyester)

- ༧ མེ་རྒྱུན་ཤོར་ནི་དང་ ཡང་ན་ རྒྱ་ཐིག་འཛུགས་པ་ཅིན་ ག་དེ་མཚོ་གསལ་མཚོ་གསལ་ཅ་ཆས་རྒྱ་ བཤོ་ལ་གི་སྤྱར་ཏེ་ ཉེན་ ཁ་མེད་པའི་ས་ཁར་བཏོན་དགོ།

7. Fire and Water Leak. Safely remove sacred objects as quickly as possible. Use cloths to wrap them and carry them out of the lhakhang.

8. ཅུ་ཆས་ཚུ་སྐམ་ནི་དོན་ལུ་ས་ཁོངས་ཅིག་ངོས་འཛིན་འབད་དེ་ བཟུངས་འབད།

8. Fire and Water Leak. Prepare a clean safe place to dry the objects. Keep watch.

9. ཅུ་ཆས་ཚུ་ རས་དར་འབྲུག་ཅིག་གུར་བཞག་སྟེ་ ཉིམ་ནང་སྐམ་བཅུག་དགོ། ལོག་གཉིས་ཆ་རང་སྐམ་བཅུག་ནི་དེ་
དོན་ལུ་ འཕམ་ལ་འཕམ་ཁྱབ་སྟོག་སྟེ་སྐམ་དགོ།

9. Fire and Water Leak. Dry the sacred objects out in the sun on clean muslin or cloths. Turn them over to get them dry on both sides.

10. ཉམ་བཟག་པ་ཅིན་ མཛོད་ཁང་ནང་ལས་བཏོན་ཏེ་ཉིམ་ནང་སྐམ་བཞག་དགོ། ཉམ་བཟག་བཟག་པ་འདི་མ་བསང་
ཚུན་ཚོད་ ཉིན་གངས་གཅིག་གཉིས་ཀྱི་རིང་སྐམ་དགོ། དེ་ལས་ ཕྱགས་འཕུལ་ལག་ལེན་འཐབ་བརྟབ་པ་ཅིན་
ལག་ལེན་འཐབ་བཞིན་ན་འཕུག་བཀོག་དགོ། ཅུ་ཆས་འདི་བཞག་སའི་ས་ཁོངས་འདི་ལེགས་ཤོམ་འབད་བཟུངས་
འབད་དེ་ སྤྲུལ་མེ་ཞོལ (phenol) ལྷགས་ཏེ་ལེགས་ཤོམ་འབད་འཕུག་དགོ། ས་ཁོངས་ཚོན་མ་ཡོད་ས་ལུ་ ཟུང་
འཁོར་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་སྐམ་བཅུག་དགོ།

10. Mold or Mildew. Remove from storage and unwrap. Place in sun to dry and kill mold. Do this 1-2 days until mold is no longer growing. Brush it off. Vacuum if possible. Check all places near this object and clean with a disinfectant "Phenol" to remove mold. Put circulating fan on damp areas and objects.

11. གལ་སྲིད་ མེ་རླུང་དང་ ཚུ་ཐིག་འཛིན་འཛིན་པ་ དེ་ལས་འབུབ་ཚུ་ལས་
བཏོན་གཞོན་ཚུན་འབུབ་སྟེ་ཡོད་པ་ཅིན་ ཁྱེད་ར་གི་ཐབས་ཤེས་ཚུ་ལག་ལེན་མ་
འཐབ་པར་ ཁྱད་རིག་རྒྱབ་སྐྱོར་གྱི་དོན་ལུ་ཐགས་རིགས་འགྲེམ་སྟོན་ཁང་ དང་
ཡང་ན་ ཅུ་རྒྱུ་འཛིན་སྐྱོང་སྟེ་ཆོན་ལུ་སྐམ་ཁུ་འབད་དགོ།

11. Fire, Water Leak, Insects. Call the Textile Museum or DCP for treatments. They will send professionals to work on the objects. Do not try your own remedies.

༡༢ ཁྱོད་གྱི་ཅ་ཆས་མང་ཤོས་ཅིག་ནང་རང་འབྲུབ་མཐོང་པ་ཅིན་ ཐགས་རིགས་འགྲེམ་སྟོན་ཁང་ལུ་སྟན་ཅུ་འབད་དགོ།
ཁོང་གིས་རྒྱངས་བདུག་ལ་སོགས་པ་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་ འབྲུབ་ཚུ་མེད་པ་བཟུང་ནི་འཐབས་ལམ་སྟོན་འོང་།

12.If you find insects in many textiles, please call the Textile Museum. They will help with fumigation, cleaning, trapping and isolation into oxygen free packages.

༡༣ གཞོད་རྒྱུ་འབྲུང་སྟེ་ཡོད་མི་ཚུ་མཛོད་ཁང་དང་ ཡང་ན་ ལྷ་ཁང་ནང་ལས་བཏོན་ཏེ་ གཞོད་རྒྱུ་མ་འབྲུང་མི་དང་
གཅིག་ཁར་བཞག་ནི་མི་འོང་།

13.Remove the infested textiles from the store or lakhang. Separate them from the others.

༡༤ ལྷ་ཁང་དང་མཛོད་ཁང་འདི་ལེགས་ཤོམ་འབད་འཕུག། འཐོང་གཞི་འདི་ཚུ་སྟན་མི་ནོལ་ (phenol) ལྷགས་ཏེ་
འཕུག་དགོས་དང་ གནམ་པང་དང་ ག་ཁག་གི་ཁྱུག་ཚུ་ཡང་ལེགས་ཤོམ་འབད་འཕུག་དགོ། བདུན་སྤྱུག་དུག་གི་
རིང་ བདུན་སྤྱུག་རེ་ནང་ཆར་རེ་འཕུག་བདར་རྒྱུ། འབྲུབ་ཆང་འདི་ཚུ་ལུས་པ་ཅིན་ འབྲུབ་ལོག་སྦྱེས་ཏེ་
ད་རུང་ གཞོད་པ་བཀལ་ནི་ཨིན་མ་ལས་ ཆ་མཉམ་ལེགས་ཤོམ་འབད་འཕུག་བཀོག་དགོ།

14.Clean the store or lakhang very thoroughly. Wash the floors with a disinfectant (Phenol) and water. Clean in the corners and ceilings. Do this once a week for 6 weeks. The insect eggs can live for a long time and hatch and keep eating.

༡༥ མཛོད་ཁང་དང་ས་ཁོངས་གཞན་ཚུ་དུས་རྒྱུན་བཟླ་ཏོག་འབད་དེ་ འབྲུབ་རིགས་ཚུ་ཡོད་མེད་བཟླ་དགོ།

15.Keep checking the store and quiet places to see if insects are still active.

“ མི་གཅིག་གི་སྒྲོ་ཅེ་ལས་ གསུམ་གྱི་གྲོས་མཐུན་དགའ།

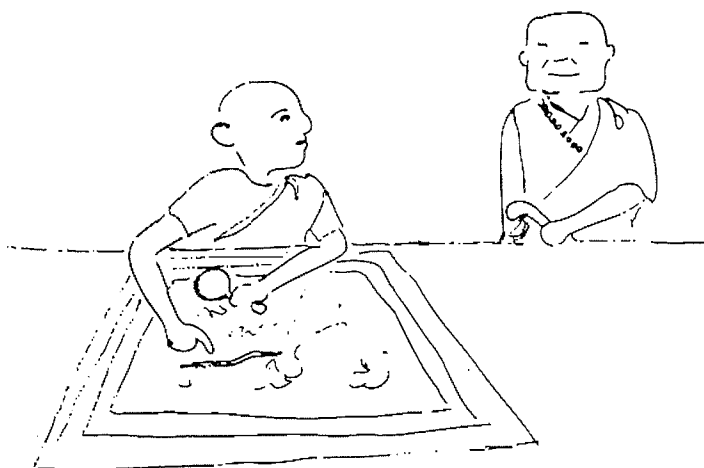
The deliberation of three people is preferable to the thought of a single person

ཅ་ཆས་ཆག་དགུམས་ཤོར་ཤོར་ཕ་དང་ བླ་ཐིག་ཐིག་ཐིག་པ་ དེ་ལས་ རྒྱལ་རྒྱལ་མ་འདྲུལ་ཡོད་པ་ཅིན་
 བཅོམ་རྒྱལ་ཞི་དུ་ལུ་ སྤྱིང་བརྟན་འཕྲོ་བ་སྤྲེ་ཡོད་པའི་མི་ངོམ་ཅིག་དང་འབྲེལ་བ་འཐབ་དགོ།
 (སྤྱིང་བརྟན་འཕྲོ་བ་སྤྲེ་ཡོད་པའི་མི་ངོམ་གྱི་ཐོ་ ལག་དེབ་འདི་གི་ མཐུག་ལུ་ཡོད་ཀྱི་གཟིགས་གནང་) གཤམ་སྤྱིང་
 ཉམས་སྤྱིང་གི་ཐབས་ལམ་རྒྱ་མ་ཤེས་པར་བཅོམ་རྒྱལ་པ་ཅིན་ སྤྱིན་སྤྱིམ་ཞུགས་ཞི་དུ་ ཉེན་ལ་ཡོད།

ཁྱོད་གྱི་ཉམས་སྲུང་གི་སྒྲོང་བཟར་ནང་བཅའ་མར་གཏོགས་ཏེ་ཡོད་པ་ཅིན་ ཁྱོད་བཟར་གྱི་སྒོ་བརྩམས་ནང་འཁྲིལ་ཏེ་ལག་
 ལེན་འཐབ་དགོ། སྒོ་བས་ཀྱང་བཀའ་ཏེ་ཆབ་ཚུ་བ་འབད་མ་འབད་བར་ ཅ་ཆས་ཚུ་ལུ་གུས་བཀྱར་གྱི་སྒོ་ལས་སྤྲེའབད་
 དགོ། ཁྱོད་རང་གི་མ་ཤེས་པར་ རོགས་པ་རེ་ཡོད་པ་ཅིན་ ཟུམ་བསྐྱར་འཆོལ་དགོ།

Please do NOT try to fix problems. The wrong type of cleaning or repair can cause permanent damage. It is very important to do treatments with care, skill and knowledge.

If you have received conservation training, please follow the guidelines of your training. Be thoughtful, slow, patient and respectful of the relic. Know your limitations. Do not try to fix problems you do not know how to do. No one has all the skills. If you have questions, or need materials, please get assistance.

ཀ དང་པ་རང་ ཅཆས་འདི་ལེགས་ཤོམ་འབད་བརྟག་དུད་འབད་དེ་ གནས་སྤངས་ག་དེ་འབད་ཡོད་པ་ཡིན་ན་གྱི་སྟན་ལུ་
 དང་ བཅོལ་རྒྱབ་ནིའི་ཐབས་ལམ་འགྲོས་འཆར་ཅིག་བྲིས་དགོ། འདི་གི་དོན་ལུ་ དབུ་འཛིན་དང་ ཡང་ན་
 ཅཆས་གྱི་སྟན་བདག་ལས་གནང་བ་ལེན་དགོ། ། ལག་དེབ་འདིའི་མཛུགས་ལུ་ཡོད་མི་ཅཆས་གྱི་གནས་སྤངས་བརྟག་
 གཞིབ་དང་བཅོལ་ རྒྱབ་དགོ་པའི་སྟན་ལུ་གི་དཔེ་ཅིག་ཡོད་མི་འདི་གཟིགས།

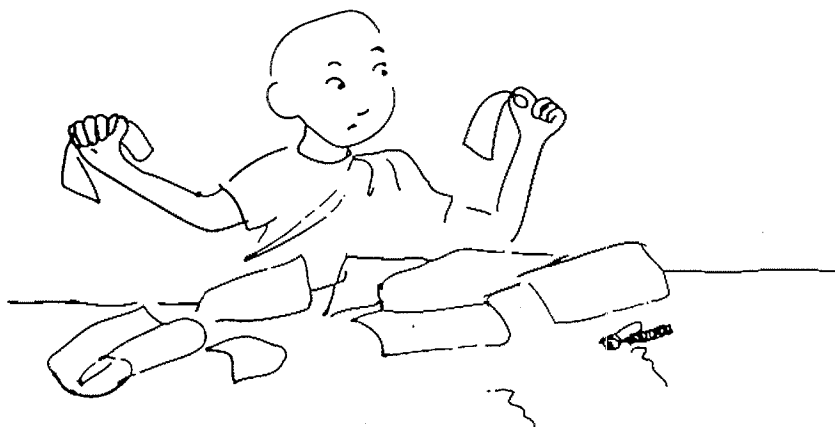
- a. The first step is careful examination of the object. Write a condition report and treatment proposal. Make sure to get the approval of Uzen or owner. (Use the sample Condition and Treatment Report in back of Handbook.)

ཁ རིམ་གྲོ་དང་ཆེས་བཅུ་འབྲུལ་འགོ་འདྲེན་མ་འཐབ་པའི་དུན་ཡག་དག་པ་ཅིག་གིས་སྟན་མ་ལས་འདི་ཁར་ལག་ལེན་འཐབ་
 དགོ་པའི་ཅཆས་ཚུ་བཟླ་ཉླག་འབད་དེ་ གཡ་སྤྱོད་བཅོལ་རྒྱབ་དགོ་པ་འོད་པ་ཅིན་ དབུ་འཛིན་དང་གཅིག་ཁར་འགྲོས་
 སྟན་འབད་དེ་ བཅོལ་རྒྱབ་ནིའི་ཐབས་ལམ་འགྲིགས་དགོ།

- b. Look at relics needed for a puja or tshechu several weeks before they are required. Look for any damage. Determine if they are in good enough condition to hang or display. If not, make a plan with the Uzen for stabilization and repair.

ག བཅོལ་ག་ཅི་རང་རྒྱབ་དགོ་པ་ཡིན་ན་ ལེགས་ཤོམ་འབད་བརྟག་དུད་འབད་དེ་ འཆེམ་དང་སྒྲུད་པ་གི་ཆོས་གཞི་ཚུ་ཡང་
 མཐུན་ཉླག་ཉླེ་འབད་དགོ་པ་ཡིན།

- c. Determine if a simple stitching treatment will work. Decide which treatment is best. If a fabric patch support is needed around a jushing /rod/ or hole in textile, make sure you have the right color and weight of material.

ང ཉམས་སྤང་གི་ལཱ་འབད་བའི་སྐབས་ལཱ་ ལྷ་ཆ་ཚུ་ཡང་ལེགས་ཤོམ་འབད་གདམ་ཁ་རྒྱབ་དགོཔ་དང་ གལ་སྲིད་ ཚུལ་དང་
མཐུན་པའི་ལྷ་ཆ་ཚུ་མེད་པ་ཅིན་ ཡན་པ་ལས་གཞིན་པ་ཆེན་ཞི་ཞེས་ལས་ བཅོམ་རྒྱབ་ནི་མི་འོང་།

d. Select the conservation materials (fabric, threads, cleaners, paints) with thoughtfulness. If you don't have the right materials, don't do the treatment. Bad materials will cause irreversible damage.

ཅ ཅ་ཆས་འདི་སློམ་ཡོད་པ་ཅིན་ ཆ་རོགས་ཅིག་དང་གཅིག་ཁར་མཉམ་རུབ་གྱི་ཐོག་ལཱ་འབད།

e. Work with a friend if the object is large.

ཆ ལག་དེབ་འདི་ནང་བཀོད་དེ་ཡོད་མི་ འཛེམ་རྒྱབ་ཐངས་མ་འདྲུལ་ཚུ་གི་དཔེ་འདི་བཟླ།

f. Refer to the stitching samples in the Handbook.

ཇ ཁྱོད་གྱི་ཉམས་སྤང་གི་སྒྱུར་བརྒྱུ་མ་འཕྲོལ་པ་ཅིན་ སྒྱུར་བརྒྱུ་མ་འཕྲོལ་མི་དགེ་སློང་ཅིག་དང་འབྲེལ་བ་འཐབ།

g. If you are not trained in the methods of conservation repair, please contact a monk who has received conservation training.

༡༠ སྐུ་ཐང་དང་མཐོང་གྲོལ་ཚུ་སྤྱིལ་ཐངས་དང་བསྐྱུང་སྟེ་བཞག་ཐངས།

X. How to Roll and Store Thankgas and Thongdroels

སྐུ་ཐང་དང་ མཐོང་གྲོལ་ དེ་ལས་ ལྷ་ཐེས་འདི་ཚུ་མཛོད་ཁང་ནང་བཞག་པ་ད་ བཏབ་སྟེ་བཞག་པ་ཅིན་
བཏབ་མཆམས་ འདི་ཚུ་འཕྲོལ་ནི་ཞིན་མ་ལས་ སྤྱིལ་ཏེ་བཞག་དགོཔ་ཡིན། སྐུ་ཐང་དང་མཐོང་འགྲོལ་ཚུ་
ཁོང་རའི་མཇུག་ཤིང་གུར་ སྤྱིལ་བཞག་བཏུབ་ཡིན་རུང་ ལྷ་ཐེས་ཚུ་ འབྲིབ་གཏུང་ཅིག་གུར་སྤྱིལ་ཏེ་བཞག་དགོ།
ཉེན་ཁ་ཆེ་བའི་ཅ་ཆས་ཡིན་པ་ཅིན་ ནང་ཤབ་རས་དར་ཅིག་བཙུགས་ཏེ་སྤྱིལ་དགོ། དེ་ལས་སྤྱིལ་ཚར་པ་ད་
ཕྱིལས་ཡང་རས་དར་ཅིག་གིས་སྐྱུར་ཏེ་བཞག་དགོ།

Thankgas, thongdroels, and ladri need to be rolled for storage. Folding makes creases. Thankgas and thongdroels can be rolled on their jushing. Ladris need to be rolled on pvc pipes. Fragile textiles need to have clean muslin laid on top of the flat piece and then rolled together. The muslin protects the inner surfaces. Clean muslin should be wrapped on the outside of each rolled textile.

སྐྱ་ཐང་དང་མཐོང་གྲོལ་ཚུ་སྒྲིལ་བ་དཔེ། རས་དར་ཉིང་སངས་སངས་དང་ གྲིམ་ཅི་ འཇལ་ཐག་ བསྐྱམ་ནིའི་དོན་ལུ་
ཐག་པ་གྲུ་དུམ་ དེ་ལས་ངོ་རྟགས་བཀལ་ནིའི་དོན་ལུ་ ཐོག་ཀྱང་དང་བཤོལ་གྲུ་དུམ་ཚུ་དགོ།

How to roll a textile or thongdroel. You will need clean muslin, scissors, tape measure, ties or pieces of torn muslin, paper or cloth identification tag.

- ཅོག་ཅི་དང་ ཡང་ན་ འཐིང་གཞི་གྲུ་ལུ་ རས་དར་དཔྱད་སྟེ་ རང་ལུ་འབད་སའི་ས་སྒོ་འདི་གྲུ་སྒྲིགས་འབད།

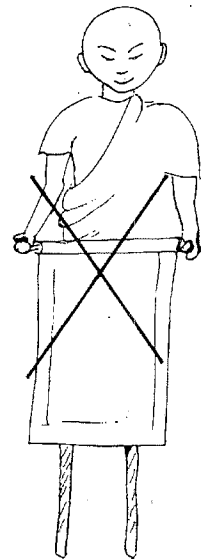
- Prepare your working space. Put clean muslin down on the floor or table where you are working.

- སྐྱ་ཐང་དང་མཐོང་གྲོལ་ཚུ་གནམ་མཁའ་ལུ་འབྱུང་སྟེ་མ་སྒྲིལ།

- Do not roll thangkas and thongdroels in the air like a flying bird or kite.

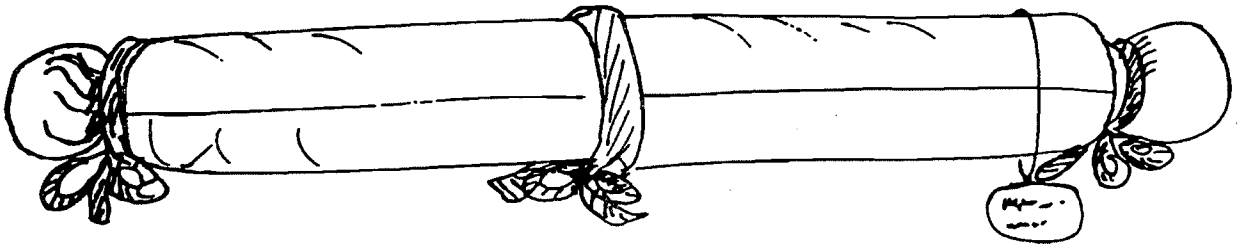
- སྐྱ་ཐང་ཚུ་བབྱང་མ་ད་ལུ་ ལག་པ་གཉིས་ཆ་རང་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་

སྐྱ་ལས་མ་བབྱང་པར་ ཟུར་གཉིས་ལས་བབྱང་ དགོ། སྐྱ་ལས་བབྱང་པ་ཅིན་
ཆོན་རིས་ཚུ་མེད་པ་བྱང་ནིའི་ཉེན་ཁ་ཡོད།

- Use two hands and hold thangka by the knobs. Do not grab or hold in the center. This will damage the painting.

- དང་པ་རང་སྐྱ་ཐང་དང་མཐོང་གོལ་ཚུ་ རས་དར་འདི་གུར་དམུང་ དེ་ལས་ མཐུག་ཤིང་གུ་ལས་བཟུང་སྟེ་སྒྲིལ་དགོ།
དེ་ལས་ ཕྱི་ཁ་ལས་ རས་དར་ཅིག་གིས་སྐྱར་ཏེ་ ཟུར་གཉིས་ལས་ ཐག་པ་ཚུང་ཀྱ་རེ་གིས་བསྐྱམ་ནི་དང་
སྐྱག་ལས་ ཡང་ རས་དར་ཅིག་གིས་བསྐྱམ་དགོ།
- Lay the thangka or thongdroel on a piece of clean muslin. Roll the thankga from the lower rod jushing end. Then wrap the thangka in the muslin. Tie it loosely at both knob ends and in the middle with strips of muslin.
- གལ་སྲིད་སྐྱ་ཐང་དང་མཐོང་གོལ་ཚུ་གཞོད་སྟོན་སྒྲོམ་ཞུགས་ཏེ་འཇིག་ཉེན་ཆེན་གཏོ་འབད་ཡོད་པ་ཅིན་ བྱང་གཤམ་
རས་དར་ཅིག་བཙུགས་ཏེ་སྒྲིལ་དགོ།
- If the thangka or thongdroel are very fragile, paint flaking or embroidery falling off, then roll the entire textile with muslin inside. Lay the textile out flat and unrolled. Put a piece of clean muslin over the whole face. Then roll it with the muslin inside. Tie it loosely.
- དེ་ལས་ སྒྲིལ་ཚར་ནི་ནམ་ལས་ ལུང་ལས་རོ་ཤེས་ནི་འོན་ལུ་ ཕྱི་ཁར་ལས་ རོ་རྟགས་བཀལ་ཏེ་བཞག།
- Put a written identification tag on the outside. Write on paper or fabric.

27 ཞབས་ལྷ་མ་དང་རྒྱལ་ལྷ་དེལ་མ་ ལྷོ་དང་རྒྱུ་ལྷ་མ་ཡོད་པའི་ཅ་ཆ་སྟེ་བསྟན་བཞག་ཐངས་།

XI. How to Store Boots, Crowns, Hats or 3-Dimensional Relics

རྒྱུ་ལྷ་མ་ཡོད་པའི་ཅ་ཆ་སྟེ་མེ་མི་འདི་ ཞབས་ལྷ་མ་དང་ རྒྱལ་ལྷ་ ལྷ་མ་གྱི་དབུ་ལྷ་དང་ ལྷ་མ་གྱི་ལྷ་མ་སྟེ་ལྷ་མ་པ་
ལྷ་མི་། ཅ་ཆ་འདི་རྒྱ་གཞི་ནང་ན་ལུ་ རྒྱལ་གཞི་ན་གྱི་དོན་ལུ་ཤོག་ཀྱང་འབྲས་བུ་གསུམ་ཏེ་མ་བཞག་པ་ཅིན་
གཉེར་མ་ཆགས་ཏེ་ མེད་པ་ཐལ་མ་ཡིན། རྒྱལ་ལྷ་དང་ལྷོ་རིགས་རྒྱུ་ ཐང་དཀར་དུ་ས་ཁར་མ་བཞག་པར་
བཟུང་ཏེ་འབྲས་བུ་གསུམ་ཏེ་ བཞག་དགོ། ཞབས་ལྷ་མ་དང་རྒྱལ་ལྷ་དེལ་མ་ ལྷོ་རྒྱ་ནང་བཟུགས་ནི་དོན་ལུ་
ཀ་བལ་དང་རས་དང་རྒྱ་ལག་ལེན་ འཐབ་རུང་བཏུབ།

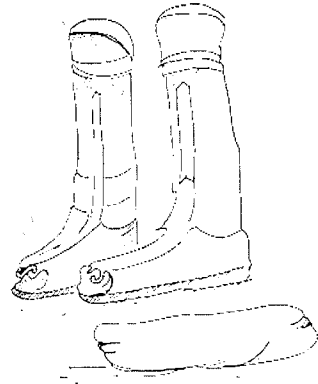
Boots, crowns, lama hats and baskets are 3-dimensional. They need support inside for safe storage. Otherwise, they collapse and get wrinkled, bent and damaged. Crowns and hats should not rest directly on the edges and brims. Hats need to be elevated on a support. Supports can be made for the inside of boots, crowns and hats out of cotton roll and muslin.

ཞབས་ལྷ་མ་དང་ལྷོ་རྒྱ་གཞི་ན་གྱི་བཟུགས་ཏེ་སྤྲིང་སྤྲིང་འབད་བཟོ་ནི་དོན་ལུ་
རས་དང་ཉིང་སངས་སངས་དང་ ཀ་བལ་ གྱི་མ་ཅེ་ སྤྲད་པ་ འཇལ་ཐག་ ལལ་གཟེར་ དེལ་མ་
བཅོམ་ལལ་འདི་རྒྱ་དགོས་ཡིན།

How to make a support for boots or hats. You will need: clean muslin, cotton roll or polyester stuffing from a bed pillow, scissors, thread, tape measure, pins and sewing needle.

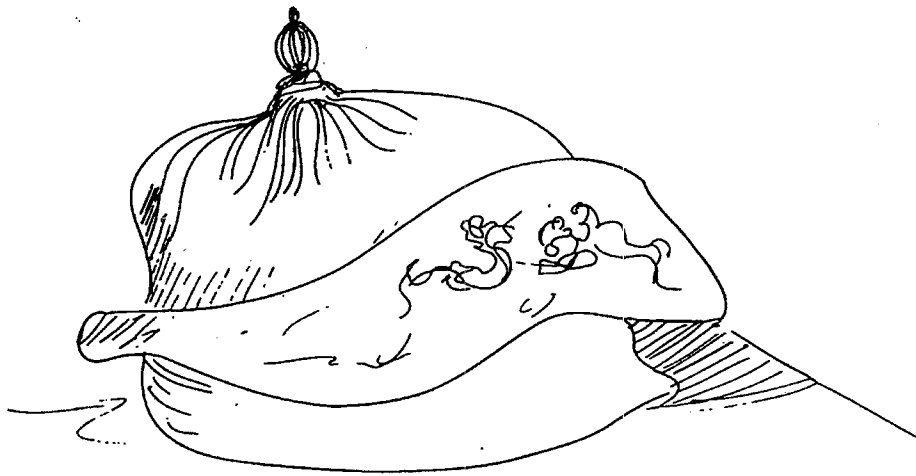
- དང་པ་རང་ རྒྱལ་ལྷ་དང་ ཡང་ན་ ལྷོ་གཞི་ན་གྱི་རྒྱ་ཚད་དང་རིང་ཚད་གཤམ་ཅིག་ཡོད་པ་ཡིན་ན་
བཟུང་བཞིན་མ་ ལས་ ཟེན་ཐོ་བཀོད་དགོ། དེལ་མ་ ཅ་ཆ་འདི་གི་བཟོ་རྒྱུ་མས་འདི་གཤམ་སྟེ་ཡོད་པ་ཡིན་ན་བཟུང་
རྒྱལ་གཞི་ན་གྱི་ བཟོ་བཀོད་འདི་ཡང་འདི་དང་འཁྲིལ་ཏེ་བཟོ་དགོ།

- First measure the inside of the hat or crown. Write the dimensions, circumference, height. Look carefully at the shape of the object and copy this shape in your design of the support.

- རས་དར་ཉིང་སངས་སངས་ཅིག་བཏོག་སྟེ་ ཟུར་གསུམ་ལས་ཙམ་ལུ་བཟུམ་འབད་བཙམ་དགོཔ་དང་ལོག་གཅིག་ལས་ ཀ་བལ་ལ་སོགས་པ་བཙུགས་ནིའི་དོན་ལུ་ཁ་ཕྱེ་སྟེ་བཞག་དགོ།
- Cut a piece of clean muslin for the covering of the support. Stitch together any side seams and leave one seam open for stuffing.
- དེ་ལས་ ཙམ་ལུ་འདི་གིས་ནང་ན་ ཀ་བལ་འདི་བཙུགས་ཏེ་ ཅ་ཆས་འདི་ལུ་རྒྱབ་གནོན་ལེགས་ཤོམ་འབད་ཐིམ་ ཚུགས་མི་ཚུགས་བཟླ་དགོ།
- Fill the covering so that it takes the right shape to support the inside of the object. Try fitting the support into the object to see if more padding is necessary, or if the shape needs adjusting.
- རྒྱབ་གནོན་ལུ་བཏེན་ཏེ་ ཞུམ་གི་རིགས་ཚུ་ས་ཁར་མ་རེག་པར་བཞག་དགོ།
- Make sure the support keeps the edge or brim of the hat off the shelf. A hat should be elevated by the support.

- དེ་ལས་ཙམ་ཁུ་འདི་གི་ཁ་འདི་བཙམ་དགོ།
- Stitch the seam closed.
- དེ་ལས་རྒྱབ་གནོན་བཟོ་མི་འདི་ཞུ་མོ་གི་ནང་ན་བཙུགས།
- Insert the padded support into the hat.
- དེ་ལས་རས་དར་ཉིང་སངས་སངས་ཅིག་གིས་བསྐྱམ་སྟེ་ བྱི་ལས་ངོ་རྒྱགས་བཀལ་ཏེ་བཞག།
- Wrap or cover with clean muslin. Put identification tag on outside.

Schedule of inspections for religious artifacts
(.....Dzong/Monastery)

Date Name of care taker/inspectors	Location	Type of agencies found	Actions taken	Observation/Problems
		Dust	☐	
		Dirt	☐	
		Cobwebs	☐	
		Trash/rubbish	☐	
		Mold/mildew	☐	
		Rat poop	☐	
		Insects	☐	
		Bird droppings	☐	
		Dampness	☐	
		Leakages	☐	
		Dust	☐	
		Dirt	☐	
		Cobwebs	☐	
		Trash/rubbish	☐	
		Mold/mildew	☐	
		Rat poop	☐	
		Insects	☐	
		Bird droppings	☐	
		Dampness	☐	
		Leakages	☐	

ལྷ་ཁང་དང་དགོན་སྡེ་ནང་གི་ཅ་ཆས་ཞིབ་དཔྱད་འབད་ནི་གི་ལས་རིམ།

ལྷ་ཁང་དང་དགོན་སྡེ་གི་མིང་_____

སྤྱི་ཚེས དགོན་སྡེར་དང་ཞིབ་དཔྱད་པའི་ མིང་	ས་གནས།	ཅ་ཆས་མེད་པ་བཟང་མིའི་རིམ་གསལ།	དང་ལེན་འབད་འབད་མེད་པ།	མཐོང་འཆར་དང་དགའ་ངལ་
		ཐལ་ཤ།	☐	
		རྩེག་པ།	☐	
		བབ་ཤུལ་ཐལ་པ།	☐	
		ཕྱག་ས་སྒྲིག་ས།	☐	
		དམ་སྒྲ།	☐	
		བྱི་ཅི་གི་ཆབ་གསང་།	☐	
		འབྲུག་པ།	☐	
		བྱ་གི་ཨ་ཤ།	☐	
		ཚོན་གཤེར་།	☐	
		ཆུ་འཛུགས་པ།	☐	

ཅ་རྟིང་ཉམས་བཅས་དང་བརྟག་དཔྱད་འབྲི་ཤོག

གཞུང་གྲུ་ཚང་ བཤད་ཀྱི་ སྐབས་ལྟེ་ སྐོབ་ཀྱི་ སྐོམ་ལྟེ་ ཨ་ནེམ་གྱི་ལྟེ།

ཉམས་བཅས་པ་དགོན་གཉེར་གྱི་མིང།

སྤྱི་ཚེས།

ཅ་ཆས་གྱི་སྤྱིན་བདག།

ཅ་ཆས་གྱི་མིང།

མཐའ་རྒྱུ་འཛིན་གཞི། རྒྱུ་འཛིན་གཞི་ ཨིན་ཅི་ནང་བེས།

ཡར་མར་

མགོ་ལས་གྱི་རྒྱུ་ཚད་

མཇུག་ལས་གྱི་རྒྱུ་ཚད་

རྒྱུ་ཆ།..... སེ་བྱ།..... བལ།..... ཀ་བལ་བོང་ཆ་.....

རས་སྒྲ་.....གོས་རྟིང་.....གོས་གསར་.....

རིག་ཅལ། ལྟན་འདུབ་..... འཆོམ་འདུབ་..... གསེར་འབྲིས་མ་..... ཆོན་ལ་གསེར་གྱི་རིས་མོ་ཅན་ ཆོན་བཏང་བཏང་མ་.....

འབྲེལ་བཤད་མདོར་བསྟུན། རྒྱུ་འཛིན་པའི་སྐོར་མདོར་བསྟུན་ཤིག་བེས།

སྤྱིར་བཏང་གི་གནས་སྟངས།

ལེགས་ཤོམ་..... རན་ཏོག་ཏོ་འབྲིང་ཅམ་ཅིག་..... སྤྱི་བཤགས་.....

འབུབ་གྱི་གཞོན་སྤྱོད། ཡོད་མེད

སྤྱོན་མ་གྱི་ཉམས་གསོ། ཡོད་མེད

མེ་ལོང་གི་གནས་སྟངས།

མེའོང་གི་ཚད་གཞི། རྒྱུ་ཚད་གཞི་ ཡིན་ཅི་ནང་འབྲིས་༽

ཡར་མར་ སར་ཚུར་ རྒྱུ་ཚད་གཞི་ ཡིན་ཅི་ནང་འབྲིས་༽

ལེགས་ཤོམ་ རན་རྟོག་རྟོ་འབྲིང་ཙམ་ཅིག་ རྒྱུ་འགས་

ཚོན་པོག་འཕྲོ་འཕྲོམ་ ཡོད་མེད། མོ་གྲོ་བསུམ་བསུམ་ ཡོད་མེད། རྟོག་ཀ་བརྟོན་བརྟོན་མ་ ཡོད་མེད།

རལ་ལ་ ཡོད་མེད། བཀའ་བཀའ་ ཡོད་མེད། བཀའ་སྒྲོ་ལུས་རེག་པ་ ཡོད་མེད། རྒྱུ་མ་གྱི་ཉམས་གསོ་ ཡོད་མེད།

མཐའ་རྒྱ་གི་གནས་སྤངས།

ལེགས་ཤོམ་ རན་རྟོག་རྟོ་འབྲིང་ཙམ་ཅིག་ རྒྱུ་འགས་

རལ་ལ་ ཡོད་མེད། རྟོན་ལུག་ ཡོད་མེད། མཐུན་ཆོམ་གྱི་གཤག་ལྷལ་ ཡོད་མེད། ཐག་རས་བཟླ་གྲོ་ཤོར་ ཡོད་མེད།

བཀའ་བཀའ་ ཡོད་མེད། ཚོན་བུག་ཉམས་ ཡོད་མེད། རྒྱུ་མ་གྱི་ཉམས་གསོ་ ཡོད་མེད།

གཞའ་རི་དམར་མེར་གྱི་གནས་སྤངས། ལེགས་ཤོམ་ རན་རྟོག་རྟོ་འབྲིང་ཙམ་ཅིག་ རྒྱུ་འགས་

རྟོན་ལུག་ཡོད་མེད། ཡོད་པ་ཅིན་ ལ་གྲངས་

ཐོང་གི་གནས་སྤངས། ཡོད་མེད། ཡོད་པ་ཅིན་ ལེགས་ཤོམ་ རན་རྟོག་རྟོ་འབྲིང་ཙམ་ཅིག་ རྒྱུ་འགས་

རྟོན་ལུག་ཡོད་མེད། ཡོད་པ་ཅིན་ ལ་གྲངས་

གཞའ་ཁེབ་གྱི་གནས་སྤངས། ཡོད་མེད། ཡོད་པ་ཅིན་ ལེགས་ཤོམ་ རན་རྟོག་རྟོ་འབྲིང་ཙམ་ཅིག་ རྒྱུ་འགས་

རྟོན་ལུག་ཡོད་མེད། ཡོད་པ་ཅིན་ ལ་གྲངས་

མཐོང་གྲོལ་གྱི་མེའོང་གི་གནས་སྤངས།

ལེགས་ཤོམ་ རན་རྟོག་རྟོ་འབྲིང་ཙམ་ཅིག་ རྒྱུ་འགས་

རལ་ཁ་ ཡོད་མེད། རོང་ཕུག་ ཡོད་མེད། མཐུད་ཆོམ་གྱི་གཤག་ཀྲུལ་ ཡོད་མེད། ཐག་རས་བཞུག་སྟོར་ཤོར་ ཡོད་མེད།

ནག་ཐེག་ ཡོད་མེད།

ཆོན་བུག་ཉམས། ཡོད་མེད། སྟོན་མ་གྱི་ཉམས་གསོ། ཡོད་མེད།

རྒྱབ་གཤིག་ནས་སྒྲུངས། ལེགས་ཤོམ་..... རན་རྟོག་རྟོ་འབྲིང་ཙམ་ཅིག་..... སྟོང་གས་.....

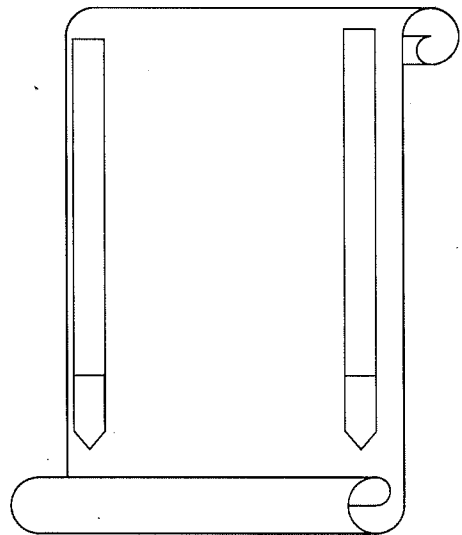
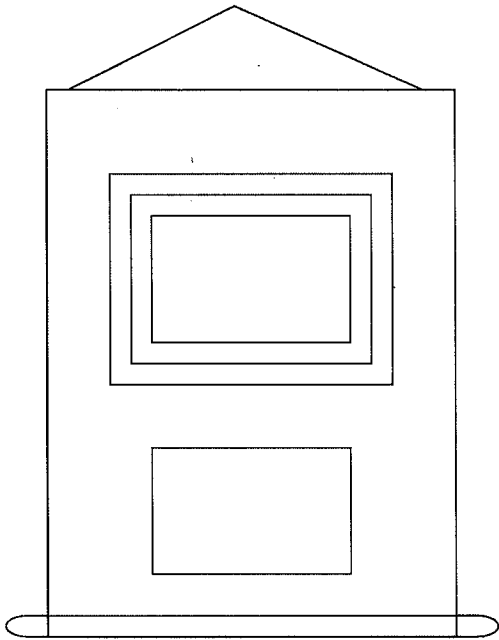
རྒྱབ་གཤིག་རྒྱུ་ཆ། སེ་ཤུ་..... བལ་..... ཀ་བལ་ཐོང་ཆ་..... རས་སྒྲ་.....གོས་རྟིང་.....གོས་གསར་.....

རྟོག་ ཡོད་མེད། ཡོད་པ་ཅིན་ གསེར་ བ་གསོ་ དབྱལ་ ཟངས་དམར་ ཟངས་སེར་ བཏུང་ ཅན་དན་ ཤིང་།

པ་ཏ་ཅན་ ཡིན་མིན་

གཞན་ཡང་།

གཤམ་ཕུ་དཔར་དང་མཉམ་དཀའ་ངལ་གཞན་ཡང་འབྲེས།

ཉམས་འཛིན་འབད་ཐབས།

༡

༢

༣

༤

༥

༦

༧

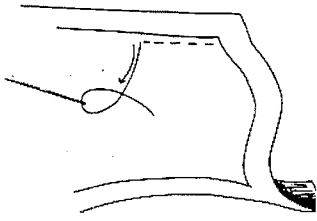
༨

༩

༡༠

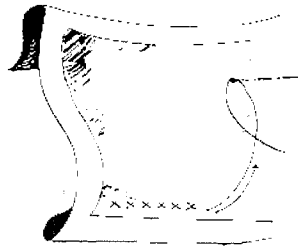
ཉམས་སྲུང་སྐབས་ ཆོས་རྒྱལ་ཐངས་མཁའ་ཕྱུག་གི་ཐོ་

List of Conservation Stitches

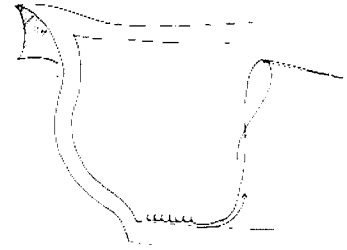
མགྲོགས་ཆོས་ཀྱི་

Running

ཁ་གྲུམ་ཆོས་ཀྱི་

Cross

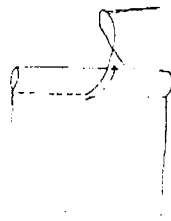
མལ་ཆ་གི་སྐོའ་འགྲིལ་གྱི་ཆོས་ཀྱི་

Blanket or Button Hole

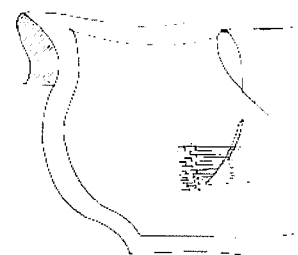
ལྷན་བཏབ་ཐབས་ཀྱི་ཆོས་ཀྱི་

Patch support with zigzag

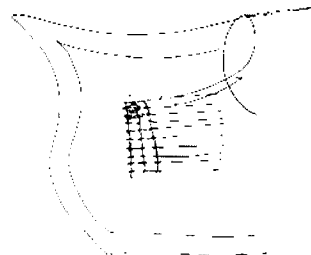
མིག་གིས་མ་མཐོང་པའི་ཆོས་ཀྱི་

Blind

གྲུ་མི་ཆོས་ཀྱི་

Reweaving

ཞེས་ཁྱུ་བརྒྱུ་མཁའི་ཆོས་ཀྱི་

Ladder

ལྷ་ཆ་ཚུ་བཅོང་སའི་ཆོང་ཁང་།

Sources for Materials:

ཐེམ་ཕུ་ ཀུན་རིག་ཆོང་ཁང་ བྱང་ལས་ རས་དར་ གོས་ཆེན་ སྒྲུབ་དང་ གྱིམ་ཅེ་ཚུ་འཕྲོ་བཟུགས།

Kuenrig Tshongkang, Thimphu: muslin, support patching silks, threads, scissors

ཐེམ་ཕུ་ སེ་ཕུབ་རྒྱལ་མཚན་ཆོང་ཁང་ བྱང་ལས་ དམན་ཅི་ རས་དར་ གོས་ཆེན་ཚུ་འཕྲོ་བཟུགས།

Sephub Gyeltshen, Thimphu: silk mentsi, muslin, silks

ཇེ་གྱི་ཆོང་ལས་ཁང་ ཡང་ན་ ཇི་ཕི་ཆོང་ལས་ཁང་ བྱང་ལས་ འབྲིབ་གདུང་དང་ འབྲིབ་ཤོག་ཚུ་འཕྲོ་བཟུགས།

JD Enterprise or DP Enterprise, Hongkong Market, Thimphu: pvc pipes, plastic sheeting

སྐལ་དབང་ ཡང་ན་ སློལ་མ་ བྱང་ལས་ ཕྱགས་འཕུལ་དང་ རྒྱུང་འཁོར་ ལྷགས་དང་ རྩོད་ཇ་ཚུ་འཕྲོ་བཟུགས།

Kelwang, Dolma: vacuum cleaners, electric fans, irons, heaters

ནོར་གླིང་སླན་བཅོང་ས་བྱང་ལས་ ཀ་བལ།

Norling Medical Supply, Thimphu: cotton roll

བཅོས་ཁ་རྒྱུ་བཞི་དང་རྒྱ་ཆ་དེ་ལས་སློ་འབྱར་གྱི་སྐབས་ལུ་འབྲེལ་བ་འཐབ་སའི་ཁ་བྱང་།

Contacts for Treatments, Materials, Emergencies:

རང་སྤེའི་རྫོང་ཁག་གི་ལམ་སློལ་འགོ་དཔོན་དང་གཅིག་ཁར་འབྲེལ་བ་འཐབ།

The Dzongkhag Cultural Officer of your respective dzongkhags.

ཐག་རིགས་འབྲེལ་སྒྲིག་ཁང་། རིམ་ཕུག་། ཉམས་སྤང་དང་འདུ་ཚུགས་ལས་གཤེགས། བརྒྱད་འཕྲིན་ཡང་ 02-327476
 བར་འཕྲིན་ཡང་ 02-330072

The Textile Museum, Thimphu - Conservation and Collections Staff, Telephone
 02-321516, Fax 334412

རྒྱལ་ཡོངས་འབྲེལ་སྒྲིག་ཁང་། ལྷག་ཚེང་། སྤེལ་། ཉམས་སྤང་དང་འདུ་ཚུགས་ལས་གཤེགས། བརྒྱད་འཕྲིན་ཡང་ 04-
 227242། བར་འཕྲིན་ཡང་ 224-04-227470

National Museum, Ta Dzong, Paro – Conservation and Collections Staff, Telephone
 08-271257, Fax 975-8-271510

སྤྱི་ལོ་ 2004 ལུ་ བཀའ་གསུངས་ཀྱི་ཐོག་ལས་བདག་འཛིན་དང་ཐག་ས་རིགས་ཉམས་སྤང་ནང་ སྤྱོད་བཟུང་འཕྲོ་བཞུགས་མི་
 སློབ་དཔོན་ཚུ་གི་ཐོ།

Lopens Trained in Preventative Care and Textile Conservation, 2008

སློབ་དཔོན་ཆེ་རིང་རྒྱལ་མཚན། བཀྲིས་བསྐྱང་ལྷོང་མཚོ་དགོན་པ། བརྒྱད་འཕྲིན་ཡང་ 02-380330

Lopen Tshering Gyeltshen, Tashigang Hongtsho Goempa, Tel. 02-380330

ཀུང་ན་དག་འཕྲོ་བཞུགས་ལུ། བཀྲིས་བསྐྱང་ལྷོང་མཚོ་དགོན་པ།

Kuenga Norbu, Tashigang Hongtsho Goempa

བསོད་ནམས་ཆེ་རིང་། བཀྲིས་བསྐྱང་ལྷོང་མཚོ་དགོན་པ།

Sonam Tshering, Tashigang Hongtsho Goempa

སློབ་དཔོན་དག་དབང་བསྟན་རྒྱལ། ཏཱ་མགོ་བཤད་གྲ། བརྒྱད་འཕྲིན་ཡང་ 02-367222

Lopens Ngawang Tengye , Tago Shedra, Telephone 02-361282

སློབ་དཔོན་མཚོ་སྤེན་ལྷུ་ལྷོ་ཤེ། ཏ་མགོ་བཤད་གྲ།

Lopen Tshoki Dorji, Tago Shedra

སློབ་དཔོན་བསོད་ནམས་ལྷོ་ཤེ། གྲོང་གསར་ཚོང་། བརྒྱད་འཕྲིན་ཨང་ 03-521101

Lopen Sonam Dorji, Trongsa Dzong, Telephone 03-521101

སློབ་དཔོན་བཀྲིས་དཔལ་ལྷན། གྲོང་གསར་ཚོང་།

Lopen Tashi Pelden, Trongsa Dzong

དབང་བླ། གྲོང་གསར་ཚོང་།

Wangda, Trongsa Dzong

སློབ་དཔོན་ཆེ་རིང་ལྷོ་ཤེ། བཀྲིས་ཚོས་ཚོང་། བརྒྱད་འཕྲིན་ཨང་ 02-321757

Lopen Tshering Dorji , Tashichodzhong, Telephone 02-321757

སློབ་དཔོན་ཕུན་ཚོགས། བཀྲིས་ཚོས་ཚོང་།

Lopen Phuntsho , Tashichodzhong,

དེ་ལྟར་བྱས་པའི་དགོང་ཚོགས་ཀྱིས། འཕྲོ་བའི་སྤྱལ་བཟའ་ཀུན་ཞི་སྟེ།

གནས་སྐབས་ཆེ་རིང་ནད་མེད་ཅིང་། ལྷུང་དུ་སངས་རྒྱས་འཕྲོ་བ་པར་ཤོག།

